

RIZIKOS [FAKTORIUS]

2012 LAPKRITIS/Nr.2

- ⊕ Naujienos
- ⊕ Saugos tarnybos
- ⊕ Priešgaisrinė sauga
- ⊕ Laisvalaikis

Baltijos šalių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos – apsaugos verslo įmonių asociacijų atstovų bendradarbiavimo sutartis

Asociacijos prezidentas Saulius Pridotkas su Valdybos nariu Vytautu Šaikumi š. m. birželio 14 d. dalyvavo susitikime Rygoje (Latvija) su Baltijos šalių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos – apsaugos verslo įmonių asociacijų atstovais. Susitikime pasirašyta Baltijos šalių bendradarbiavimo sutartis.

Bendradarbiavimo sutartis pasirašyta Rygoje, Latvijos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje, Latvijos Respublikai atstovaujant Latvijos saugumo verslo asociacijos prezidentui Janiui Zepui, Lietuvos Respublikai – asociacijos *Apsaugos verslo grupės* prezidentui Sauliui Pridotkui, Estijos Respublikai – Estijos saugumo verslo asociacijos prezidentui Kaupui Kūsikui. Renginyje dalyvavo Baltijos šalių apsaugos verslo asociacijų atstovai, Latvijos Respublikos vidaus reikalų ministras Richardas Kozlovskis ir Latvijos Respublikos policijos generalinis komisaras Intas Kuzis. Renginio metu buvo pasirašyta Baltijos šalių bendradarbiavimo sutartis. Bendradarbiavimo sutartyje numatyta:

- šalių tarpusavio keitimasis informacija saugumo užtikrinimo srityje;
- naujausios informacijos apie šalių tarpusavio bendradarbiavimą skelbimas žiniasklaidoje;
- bendradarbiavimas saugos įmonių, jų darbuotojų ir saugumą užtikrinančių fizinių asmenų teisių pripažinimo ir jų kontrolės taisyklių srityje;
- bendradarbiavimas ruošiant darbuotojų ir specialistų mokymų bei kvalifikacijos kėlimo programas ir kvalifikacijos atitikties reikalavimams kontrolės srityje;
- bendradarbiavimas standartizacijos, techninių ir organizacinių priemonių srityje;
- bendradarbiavimas plėtojant socialinį dialogą tarp sektoriaus asociacijų ir profesinių sąjungų;
- laisvo judėjimo teisės apribojimų mažinimas;
- asociacijų narių veiklos sąlygų gerinimas, bendradarbiavimas su vietinėmis institucijomis, prižiūrinčiomis asociacijų veiklą;
- atstovavimas šalių interesams ir jų gynimas vietinėse ir tarptautinėse organizacijose.

Šiuo bendradarbiavimu tikimasi pagerinti keitimąsi informacija saugos užtikrinimo srityje, socialinį dialogą tarp sektoriaus asociacijų ir profesinių sąjungų Baltijos šalių regione.

Asociacija *Apsaugos verslo grupė* džiaugiasi bendradarbiavimu su Estijos, Latvijos saugos asociacijų atstovais ir tikisi, kad tai skatins keistis geriausia praktika saugumo užtikrinimo srityje, padės rasti daugiau novatoriškų sprendimų.

Turinys

Naujienos

- 2 Patirtis svetur
- 4 Komerčinės paslaptys bei teisinis jų reglamentavimas
- 11 VMI tęsia kovą su „vokeliais“

Saugos tarnybos

- 14 Apsaugos darbuotojo rengimo standartas: poreikis ir galimybės jį įteisinti
- 20 Saugumas. Su kuo jis „valgomas“?
- 28 Fizinės saugos rojus

Priešgaisrinė sauga

- 31 Neatsakingas požiūris į gaisro pavojų verslą baudžia nuostoliais
- 32 Gaisrai statybose: kai nepaisoma gaisrinės saugos reikalavimų

Laisvalaikis

- 35 Apdovanotas Liubavo dvaro vandens malūnas-muziejus

RIZIKOS [FAKTORIUS]

2012 m. lapkritis, Nr. 2
ISSN 1392-4567

Asociacija *Apsaugos verslo grupė*
Gedimino pr. 26, LT-01104 Vilnius
Tel. (8 5) 262 8175, el. p. info@avg.lt
www.avg.lt

Redakcinė kolegija

Saulius Pridotkas (UAB AKTKC)
Vytautas Šaikus (UAB FAC)
Nerijus Šilgalis (UAB „MD Group“)
Arvydas Stulpinas (UAB „Kompleksinės apsaugos sistemos“)
Romualdas Jonaitis (R. Jonaičio IĮ „Argus“ saugos tarnyba)
Vidas Kšanas (UAB „G4S Lietuva“)
Vytautas Kregždė (UAB „Grifs AG“)
Vytautas Rudaitis (UAB „Fima“)
Konstantinas Lavrinovičius (G. Lavrinovičiaus firma „Clavis“)
Valdemaras Narkovičius (UAB „Sareme“)

Dizainas ir maketavimas

UAB „Be ledo“
www.beledo.lt

Kalbos redaktorė

Audronė Jusevičienė

Spauda

Standartų spaustuvė

Tiražas 1 500 egz.

Redakcijos skiltis

Asociacija *Apsaugos verslo grupė* nuo 2012 m. gruodžio pradės skaičiuoti 17-us savo gyvavimo metus. Tai daug ar mažai asociacijai? Išties tai gana nemažas skaičius, skatinantis susimąstyti, atsigręžus atgal peržiūrėti atliktus darbus, prisiminti aktyviai asociacijos veikloje dalyvavusius asmenis. Ta proga norime padėkoti visiems esamiems ir buvusiems mūsų asociacijos nariams. Tik visi kartu vykdydami kryptingą veiklą galime padaryti daugiau, telkti Lietuvos asmenis, turto bei verslo apsaugos srityje veikiančias įmones, kurti konkurencingą, socialiai atsakingą ir ekonomiškai efektyvią aplinką.

Džiugu, kad mintimis apie apsaugos verslą Lietuvoje galime pasidalyti asociacijos leidžiamame leidinyje. Dėkojame visiems, kurie prisideda prie to, kad „Rizikos faktorius“ pasiektų Jus, mieli skaitytojai. Tikimės, kad ateityje galėsite sklaidyti reguliariai pasirodančių šio žurnalo numerių puslapius.

Iki malonių bei naudingų susitikimų tolesnių „Rizikos faktoriaus“ numerių puslapiuose!

Asociacija Apsaugos verslo grupė

Patirtis svetur

Tomas Motuzas

UAB „Sareme“
technikos direktorius

„Essen Security“ parodoje – kolegos iš Lietuvos ir pasaulinės apsaugos sistemų rinkos „grandai“.

Kas dvejus metus Esene vykstanti apsaugos sistemų paroda – tai vieta, kur UAB „Sareme“ atstovai stengiasi visada apsilankyti. Ne išimtis ir šie metai. Juk tai viena didžiausių Europoje vykstančių tokio pobūdžio parodų, kaip ir IFSEC Birminghame (Jungtinė Karalystė). Pastarosios mes taip pat nepraleidžiame. Beje, IFSEC vyksta dukart dažniau – kiekvienais metais.

Turbūt nuolatiniams šių parodų lankytojams nieko naujo nepasakysiu, nes didelių pokyčių, lyginamas jas su ankstesnių metų parodomis („Essen 2010“ su „Essen 2012“ ir IFSEC 2011 su IFSEC 2012), ir pats neįžvelgiau. Tačiau, jei lygintume „Essen Security“ ir IFSEC parodas, skirtumų tikrai pastebėtume, nors šie skirtumai metai iš metų išlieka panašūs.

IFSEC paroda paprastai laikoma tarptautine, o „Essen Security“ labiau orientuota į Vokietijos rinką. Kiekvienas, bent kartą pabuvojęs šiose parodose, iš karto tai galėtų pastebėti. Turbūt dėl to kai kurie didieji (smulkieji – tuo labiau) apsaugos rinkos dalyviai – gamintojai – dažniau renkasi tarptautinę IFSEC parodą, nepaisant to, kad ji dalyviui – eksponentui

– kur kas brangiau atsieina. Pavyzdžiui, „Geovision“, tikrai žinomas stambus IP ir vaizdo plokščių gamintojas iš Taivano, „Essen Security“ parodą šiais metais aplenkė – apsiribojo demonstruojama įranga partnerių stende. Portugalų kompanija „Global Fire Equipment“, gaminanti Lietuvoje populiarią adresinę gaisrinę sistemą „Juno NET“, taip pat nedalyvavo. Daugelis UAB „Sareme“ pažįstamų smulkiųjų gamintojų iš Tolimųjų Rytų irgi buvo linkę ši renginį praleisti.

Apie „Essen Security“ orientaciją į Vokietijos rinką byloja ir daugelio dalyvių reklaminės medžiagos pateikimas tik vokiečių kalba.

Pastebėjau, kad parodoje Esene gerokai sumažėjo vaizdo stebėjimo sistemų gamintojų iš Pietų Korėjos – anksčiau jie dalyvaudavo gausiau. To negalima pasakyti apie entuziastingus Kinijos atstovus, kurie kaskart atkakliai dalyvauja ir bando pritraukti savo nuolankiomis šypsėnėmis bei spalvotais katalogais kiekvieną praeivį.

Žinoma, „Essen Security“ parodą, kaip ir kitus didelio masto tokio pobūdžio renginius, mėgsta apsaugos sistemų rinkos „grandai“, tokie kaip „HoneyWell“, „Bosh“, „Siemens“, „Kaba Gege“, „Wagner“. Jiems buvo skirtas atskiras pavilijonas. Šie dalyviai kuklumu nepasižymėjo. Stendai stebino dydžiais – kartais jų bendras plotas siekė net iki 500 kv. m.

Džiugu, kad lankantis parodoje Vokietijoje pavyko išvysti ir lietuvių. Tarp lankytojų sutikome kolegų iš „Baltijos kontaktų grupės“,

vilniečių – G4S atstovų. Parodoje savo standą turėjo kauniečių įmonė „Eldes“. Įmonės „Forteza“ Lietuvos atstovai talkino savo kolegoms iš Rusijos.

Kur kas daugiau lietuvių dalyvavo IFSEC 2012 parodoje – tai tie patys „Eldes“, taip pat „Trikdīs“, „Kodinis raktas“, „Baltic Car Equipment“. Gerokai gausnesnis buvo ir lietuvių lankytojų būrys.

Lyginant abi parodas, galima pastebėti ir kai kurių organizacinių skirtumų. IFSEC paroda yra nemokama, o „Essen Security“ šio privalumo neturi – tenka susimokėti už kiekvieną lankymosi parodoje dieną (gal dėl to Vokietijos ekonomika tokia stipri). Beje, bilietai, įsigijami internetu, buvo beveik 30 proc. pigesni nei kasoje, o šiais metais dar pastebėjau, kad į bilieto kainą buvo įskaičiuotos vietinio transporto išlaidos, tad mokėti už priemiestinių (*regional express* tipo) ir miesto traukinių bilietus nebereikėjo. Bet rūbinės paslaugos šiomet, kaip ir anksčiau, parodoje liko mokamos.

Vokietijos paroda savo mastais smarkiai lenkia konkurentę Anglijoje – Esene mažų ir didelių paviljonų skaičius bei bendras parodos plotas yra keliskart didesnis negu Birminghame. Vis dėlto, manyčiau, populiarumu ir gerais vertinimais nusveria IFSEC paroda. Gal šis faktas yra savaime suprantamas – juk paroda Birminghame vyksta kiekvienais metais ir yra labiau tarptautinio pobūdžio nei „Essen Security“.

Komercinės paslaptys bei teisinis jų reglamentavimas

Kiekviena įmonė savo veikloje naudoja tam tikrą informaciją, kuri turi komercinę vertę ir suteikia pranašumą konkurencinėje aplinkoje. Dėl to svarbu tinkamai suprasti, kokie duomenys laikytini komercine paslaptimi, kaip komercines paslaptis galima apsaugoti įmonės viduje ir kaip jas saugo įstatymai.

Inga Klimašauskienė

*Advokatų kontoros TARK
GRUNTE SUTKIENE advokatė,
Vilniaus universiteto Teisės
fakulteto doktorantė*

Samprata

Teisinė sąvoka. Lietuvos Respublikos įstatymuose komercinės paslapties teisinė sąvoka įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.116 straipsnyje. CK 1.116 straipsnio 1 dalis nustato, kad informacija laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, jeigu turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama dėl šios informacijos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos slaptumą.

Įstatymuose galime rasti ir tokių sąvokų kaip *tarvybos paslaptis*, *profesinė paslaptis*, tačiau tai yra savarankiškos teisinės kategorijos. Tarnybos paslapties sąvoką nustato Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslaptių įstatymas ir jos turinys labiau sietinas su valstybės ir viešaisiais interesais. Profesinės paslapties sąvoka įtvirtinta CK 1.116 straipsnio 5 dalyje, pagal kurią informacija pripažįstama profesinė paslaptimi, jei ją pagal įstatymus ar sutartį privalo

saugoti tam tikros profesijos asmenys (advokatai, gydytojai, auditoriai ir kt.). Atsižvelgiant į esantį teisinį reglamentavimą, galima teigti, kad šios sąvokos nėra tapačios komercinės paslapties sąvokai. Tačiau galimos situacijos, kai profesinė paslaptis kartu bus ir komercinė paslaptis. Pavyzdžiui, auditoriui, teikiančiam audito paslaugas, patikėti įmonės biudžeto planai, finansinės operacijos gali būti įmonės komercinė paslaptis, kurią auditorius gali būti įpareigotas saugoti su įmone, kuriai teikia audito paslaugas, sudarytos audito paslaugų teikimo sutarties pagrindu. Tačiau ši informacija kartu pripažįstama ir auditoriaus (audito įmonės) profesine paslaptimi, kurią auditorių (audito įmonę) laikyti paslapyje įpareigoja Lietuvos Respublikos audito įstatymas.

Be to, teisinėje literatūroje komercinės paslaptys dar įvardijamos anglišku terminu *know-how*. Tačiau šis terminas paprastai siejamas su technologinėmis, pramoninėmis, gamybos paslaptimis, t. y. suprantamas kiek siauriau nei komercinė paslaptis. Viename

► ši informacija būtų pripažįstama komercine (gamybine) paslaptimi ir jai būtų taikoma atitinkama teisinė apsauga, ji turi atitikti visus tris minėtus komercinei paslaptčiai keliamus reikalavimus, t. y. tokia informacija turi būti: 1) nevieša, 2) saugojama, 3) turinti komercinę vertę.

Siekiant nustatyti, ar įmonės disponuojama informacija laikytina komercine (gamybine) paslaptimi, paprastai užduodami tokie klausimai, kaip antai: ar informacija žinoma kitiems asmenims; kiek informacija plačiai žinoma bendrovės viduje; ar įmonė taiko priemones informacijai apsaugoti; kokia informacijos vertė verslui ir konkurentams; kiek įdėta pastangų (finansinių, žmogiškųjų) informacijai surinkti, sukurti, išplėtoti; kiek prireiktų pastangų šiai informacijai įgyti, nukopijuoti. Į šiuos klausimus gauti atsakymai įvertinami pagal minėtus komercinės paslapties kriterijus, t. y. ar ši informacija nevieša, saugojama ir turi komercinę vertę. Jei informacija atitinka visus tris minėtus kriterijus, ji gali būti pripažįstama komercine (gamybine) paslaptimi, kaip nurodyta CK 1.116 straipsnio 1 dalyje.

Įforminimas

Informacijos pripažinimo paslaptimi klausimą sprendžia jos savininkas (CK 1.116 str. 1 d.). Vado-

vaujantis Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) 34 straipsnio 3 dalimi, įmonėse, kurių teisinė forma yra akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės, informacija, kuri laikoma bendrovės komercine (gamybine) paslaptimi ir konfidencialia informacija, nustato valdyba. Jei bendrovėje valdyba nesudaroma, tai šį klausimą sprendžia bendrovės vadovas (ABĮ 37 str. 10 d.). Paprastai komercinės (gamybos) paslapties sudedamųjų dalių sąrašas įforminamas valdybos nutarimu, o jei bendrovėje valdyba nesudaroma, tai toks sąrašas patvirtinamas bendrovės vadovo įsakymu.

Pažymėtina, kad vadovaujantis ABĮ 34 straipsnio 3 dalimi, komercine (gamybine) paslaptimi ir konfidencialia informacija negali būti laikoma informacija, kuri pagal šį ir kitus įstatymus turi būti vieša. Viešai informacijai priskiriami, pavyzdžiui, juridinių asmenų registro duomenys, registre kaupiami dokumentai ir bet kuri kita registruui pateikta informacija (Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro įstatymo 4 str.).

Komercinių paslaptčių apsauga įmonėje

Siekiant tinkamai apsaugoti komercines paslaptis įmonėse, būtina reglamentuoti šios informacijos apsaugą visapusiškai: bendruose įmonės dokumen-

tuose, teisiniuose santykiuose su įmonės darbuotojais, taip pat su komerciniais partneriais, klientais ir kitais trečiaisiais asmenimis. Toliau pateikiami pagrindiniai dažniausiai taikomi komercinės paslapties apsaugos teisinio reglamentavimo pavyzdžiai įmonėse.

Bendri dokumentai

- Komercinių (gamybos) paslaptčių sąrašas. Tvirtina bendrovės valdyba, o jei bendrovėje valdyba nesudaroma – bendrovės vadovas.
- Komercinių (gamybos) paslaptčių apsaugos taisyklės (tvarka). Tvirtina bendrovės vadovas.

Su minėtais dokumentais rekomenduotina darbuotojus raštu supažindinti prieš pradėdami jiems darbą įmonėje. Nesant išankstinio ir raštiško darbuotojo supažindinimo su įmonėje nustatyta komercinės paslapties saugojimo tvarka, įskaitant informacijos, kuri laikoma komercine paslaptimi, sąrašą, gali iškilti rizika, kad bus sudėtinga įrodyti, jog darbuotojas žinojo (privalėjo žinoti), kad atitinkami duomenys yra įmonės komercinė paslaptis ir ji negalėjo būti paviešinta. Esant tokioms aplinkybėms, įmonės teisės ir teisėti interesai, susiję su komercine paslaptimi, gali būti neapginti.

Dokumentai, susiję su darbuotojais

- Konfidencialumo sutartys, nekonkuravimo sutartys.

Profesionalūs realaus laiko vaizdo
įrašymo įrenginiai už ekonominės
klasės įrenginių kainą!

VSD 808RT ir VSD 816RT

viSAR®

- Realus kiekvieno kanalo vaizdo įrašas su maksimalia D1 raiška
- Nepertraukiama visų kanalų realaus vaizdo įrašo peržiūra tuo pačiu metu
- *Pentaplex* darbo režimas
- Dviejų branduolių procesorius (*Cortex A9 Dual Core*) – 4 kartus našesnis darbas, palyginti su vieno branduolio procesoriais
- Pažangesnis naujos technologijos *High Profile H.264* suspaudimas – 20% talpesnis įrašas, 20% spartesnis darbas kompiuterių tinkle (internete)
- Vaizdo išvestis: HDMI x1 1080P, VGA x1 1920x1080, BNC x2
- 4 garso įvadai
- Palaikomi 2x SATA kietieji diskai iki 3TB
- Intuityvi vartotojo grafinė sąsaja
- Nuotolinis sistemos valdymas ir stebėjimas iš *Windows*, *MAC OS* bei mobiliųjų OS – *Iphone*, *Android*, *Blackberry*, *Windows mobile*, *Symbian*
- Jungtys ir sąsajos – USB2.0 x2, RS485 x2, IR valdymo pultas

SAREME, UAB
Naugarduko g. 32/2, LT-03225 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 2333377, tel./faks. (+370 5) 2333567
El. paštas: info@sareme.lt
www.sareme.lt

► Konfidencialumo sutartys gali būti atskiros (savarankiškos) arba konfidencialumo įsipareigojimai gali būti įtraukiami į darbo sutartį. Nekonkuravimo sutartys gali būti sudaromos: darbo teisinių santykių laikotarpiui ir (ar) darbo teisiniams santykiams pasibaigus (t. y. įpareigojimas nekonkuruoti tam tikrą laiką tarpą po darbo sutarties pasibaigimo). Konfidencialumo ir nekonkuravimo sąlygas rekomenduotina apibrėžti tiksliai, nustatyti konkrečius įpareigojimų galiojimo terminus, žalos (nuostolių) atlyginimo sąlygas, dėl nekonkuravimo siūloma nustatyti konkrečią teritoriją, kurioje įpareigojama nekonkuruoti, adekvačią konkurencijos ribojimui kompensaciją, jei įpareigojama nekonkuruoti tam tikrą laiką tarpą darbo teisiniams santykiams pasibaigus (kompensacija gali būti tam tikra dalis buvusio atlyginimo arba nustatyta pinigų suma).

Dokumentai, susiję su darbuotojais

- Konfidencialumo sutartys: atskiros (savarankiškos) arba konfidencialumo įsipareigojimai, įtraukti į sudaromą konkrečią sutartį.

Tikslinga, be kita ko, aiškiai susitarti: a) kokia informacija laikytina konfidencialia (komercinė paslaptimi); b) kad šią informaciją galima atskleisti tik gavus išankstinį raštišką tam tikslui duotą kitos šalies sutikimą; c) kokiais atvejais galima tokią informaciją atskleisti be kitos šalies išankstinio raštiško sutikimo; d) koks konfidencialumo įsipareigojimo galiojimo terminas; e) koks minimalių nuostolių (netesybų ar baudų) dydis ir kt.

Būtina pažymėti, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (toliau – KĮ) 15 straipsnio 4 dalimi, asmenys, kuriems komercinė paslaptis tapo žinoma dėl jų darbo ar kitokių sutartinių santykių su ūkio subjektu, gali naudoti šią informaciją praėjus **ne mažiau kaip vieniems metams** nuo darbo ar kitokių sutartinių santykių pasibaigimo. Tačiau ši įstatymo nuostata nėra absoliuti. Šios taisyklės išimtys gali būti nustatytos įstatymuose ar sutartyje. Pavyzdžiui, sutarties šalis gali nustatyti sutartyje, kad atitinkamos sutarties vykdymo metu sužinota kitos sutarties šalies komercinė paslaptis gali būti naudojama tuoj pat po sutarties pasibaigimo (o ne po vieno metų, kaip tai nustatyta KĮ 15 str. 4 d.).

Kitos priemonės

Be pirmiau nurodyto teisinio reglamentavimo, tinkamai komercinės paslapties apsaugai reikia taikyti ir kitas priemones. Tai gali būti techninės, fizinės, organizacinės, kontrolės ir kitos panašios priemonės. Pavyzdžiui, dokumentus, kurių turinys apima komercinę (gamybinę) paslaptį, tikslinga žymėti specialia žyma. Atsižvelgiant į informacijos

svarbą, žymėjimas gali būti skirtingas, pavyzdžiui: „Visiškai konfidencialu“, „Konfidencialu“, „Visiškai slapta“, „Slapta“ ir pan. Elektroninėse laikmenose saugomus dokumentus tikslinga koduoti, apriboti kopijavimo galimybes, riboti asmenų prieigą prie atitinkamų dokumentų, kad su jų turiniu (visiškai ar iš dalies) galėtų susipažinti tik konkretūs darbuotojai, kuriems komercinę paslaptį neišvengiamai būtina naudoti atliekant darbo funkcijas. Be to, galimos ir techninės priemonės, tokios kaip įrengtas patalpas kontrolė specialiomis magnetinėmis, konkrečiam asmeniui išduotomis, kortelėmis ar individualiu kodu, darbo vietų stebėjimas vaizdo kameromis (pastaruoju atveju būtina nepamiršti asmens duomenų teisinę apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų).

Teisinė komercinių paslaptčių apsauga

Komercinių paslaptčių apsaugos užtikrinimą garantuoja keletas Lietuvos Respublikos įstatymų. Priklausomai nuo teisinės atsakomybės rūšies, už neteisėtą komercinės (gamybinės) paslapties disponavimą gali būti taikoma civilinė, drausminė, baudžiamoji ir (ar) administracinė atsakomybė.

Civilinė atsakomybė. Asmenys, neteisėtai būdais gavę informacijos, kuri yra komercinė (gamybinė) paslaptis, privalo atlyginti padarytus nuostolius. Pareigą atlyginti padarytus nuostolius taip pat turi darbuotojai, kurie, pažeisdami darbo sutartį, atskleidė komercinę (gamybinę) paslaptį, ar kitokios sutarties šalį, atskleidusi gautą komercinę paslaptį pažeisdama sutartį. Nuostoliais šiuo atveju laikomos paslaptčiai sukurti, tobulinti, naudoti turėtos išlaidos bei negautos pajamos. Pajamos, gautos neteisėtai naudojant komercinę (gamybinę) paslaptį, laikomos nepagrįstu praturtėjimu (CK 1.116 str. 3 d.).

Informacijos, kuri yra kito ūkio subjekto komercinė paslaptis, naudojimas, perdavimas, skelbimas be šio subjekto sutikimo, taip pat tokios informacijos gavimas iš asmenų, neturinčių teisės šios informacijos perduoti, turint tikslą konkuruoti, siekiant naudoti sau arba padarant žalą šiam ūkio subjektui, yra laikomas nesąžininga konkurencija (KĮ 15 str. 1 d. 3 p.). Ūkio subjektai, pažeidę KĮ, privalo atlyginti žalą, padarytą kitiems ūkio subjektams ar fiziniams bei juridiniams asmenims (KĮ 43 str. 1 d.).

Drausminė atsakomybė. Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 235 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad valstybės, tarnybos, komercinių ar technologinių paslaptčių atskleidimas arba jų pranešimas konkuruojančiai įmonei yra laikomas šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu. Kai darbuoto-

jas vieną kartą šiurkščiai pažeidžia darbo pareigas, darbdavys turi teisę nutraukti darbo sutartį apie tai iš anksto neįspėjęs darbuotojo (DK 136 str. 3 d. 2 p.).

Baudžiamoji atsakomybė. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK) numatytos kelios veikos, susijusios su komercine paslaptimi:

- komercinis šnipinėjimas (BK 210 str.) ir
- komercinės paslapties atskleidimas (BK 211 str.).

Sankcijos už šias veikas yra iš esmės analogiškos – bauda arba laisvės apribojimas, arba areštas, arba laisvės atėmimas iki dvejų metų, tik už komercinės paslapties atskleidimą (BK 211 str.) alternatyvi galima papildoma sankcija – viešieji darbai.

Šias veikas skiria tai, jog pagal BK 211 str. (*Komercinės paslapties atskleidimas*) atsakomybės subjektas yra asmuo, kuriam komercinė paslaptis buvo patikėta ar kurią jis sužinojo dėl savo tarnybos ar darbo ir ją neteisėtai panaudojo. Tuo tarpu nusikalstamos veikos, numatytos BK 210 str. (*Komercinis šnipinėjimas*), subjektu laikomas asmuo, neteisėtai įgyjantis ar perduodantis informaciją, kuri įmonėje laikoma komercine paslaptimi ir kuri tokiam asmeniui pagal darbą ar pareigas nėra patikėta. Tokiu atveju asmens veika kvalifikuota kaip komercinis šnipinėjimas (BK 210 str.), o ne komercinės paslapties atskleidimas (BK 211 str.).

Be to, norint taikyti baudžiamąją atsakomybę pagal BK 211 str. (*Komercinės paslapties atskleidimas*), reikia nustatyti, jog dėl šiame BK straipsnyje nurodytos nusikalstamos veikos buvo padaryta didelė, t. y. 150 MGL dydžio suma viršijanti, turtinė žala nukentėjusiam asmeniui (BK 211 str., 212 str. 1 d.).

Administracinė atsakomybė. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (toliau – ATPK) numato administracinę atsakomybę už tokias neteisėtas veikas kaip:

- neteisėtas banko paslapties atskleidimas (ATPK 172⁷ str.; sankcija – bauda nuo 2 tūkst. Lt iki 20 tūkst. Lt);
- informacijos, susijusios su turto arba verslo vertinimu, atskleidimas arba jos panaudojimas (ATPK 172²⁸ str.; sankcija – bauda nuo 1 tūkst. Lt iki 5 tūkst. Lt);
- informacijos apie privatizavimo objektą atskleidimą (ATPK 215¹ str. 3 d.; sankcija – bauda nuo 2 tūkst. Lt iki 4 tūkst. Lt su nušalinimu nuo darbo (pareigų) arba be nušalinimo).

Atkreiptinas dėmesys, kad šie administraciniai teisės pažeidimai siejami ne su bet kokia komercine paslaptimi, o su informacija, susijusia su banko paslaptimi (ATPK 172⁷ str.), turto ar verslo vertinimu

(ATPK 172²⁸ str.) arba privatizuojamu objektu (ATPK 215¹ str. 3 d.). Be to, už informacijos, susijusios su turto ar verslo vertinimu arba privatizavimo objektu, laikomos konfidencialia informacija arba pramonine ar komercine paslaptimi, neteisėtą atskleidimą atsakomybė tenka specialiam subjektui, t. y. atitinkamai dabartiniams ar buvusiems Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos atlikti tokio pobūdžio vertinimo įmonių valstybinę priežiūrą įstaigos darbuotojams ir Turto arba verslo vertintojų garbės teismo nariams (ATPK 172²⁸ str.) bei privatizavimo institucijų pareigūnams, privatizavimo objektų valdytojams bei įmonės administracijos vadovams ir vyriausiesiems finansininkams (buhalteriams) (ATPK 215¹ str. 3 d.).

Teisinės atsakomybės taikymas

Pažymėtina, kad minėtos teisinės atsakomybės rūšys yra savarankiškos. Tai reiškia, kad viena teisinės atsakomybės rūšis gali būti taikoma greta kitos. Pavyzdžiui, darbuotojas, kuris neteisėtai atskleidė komercinę paslaptį, gali būti atleistas iš darbo už šiurkštų darbo drausmės pažeidimą (drausminė atsakomybė) (DK 136 str. 3 d. 2 p., 235 str. 2 d. 2 p.) ir įpareigotas atlyginti bendrovei padarytą žalą (civilinė

atsakomybė) (CK 1.116 str. 3 d.).

Be to, svarbu žinoti, kad yra skirtingos atsakomybės taikymo sąlygos ir tvarka. Kiekviena atskira teisinės atsakomybės rūšis reglamentuojama skirtingų teisės aktų, todėl jų taikymo pagrindai, sąlygos, tvarka skiriasi. Todėl, taikant atitinkamą teisinę atsakomybę, turi būti vadovujamasi ją reglamentuojančiu teisės aktu. Pavyzdžiui, drausminė atsakomybė darbuotojui taikoma vadovaujantis DK, baudžiamoji – BK, civilinė – CK.

Įstatymai nustato ne tik teisinės atsakomybės taikymo sąlygas ir tvarką, bet ir išimtis, kada atitinkamą teisės pažeidimą padaręs asmuo gali būti atleistas nuo atsakomybės. Pavyzdžiui, pagal CK 1.116 straipsnio 4 dalies nuostatas komercinę (gamybinę) paslaptį atskleidęs asmuo gali būti atleistas nuo atsakomybės, jeigu įrodo, kad paslapties atskleidimas pateisinamas visuomenės saugumo interesais. Atleidimo nuo teisinės atsakomybės išimtis nustato atitinkamą teisinės atsakomybės rūšį reglamentuojantis teisės aktas (pvz., atleidimą nuo civilinės atsakomybės – CK, nuo drausminės – DK, nuo administracinės – ATPK), todėl ketinant taikyti atleidimo nuo teisinės atsakomybės institutą, reikia

vadovautis tame teisės akte nustatytais tokio atleidimo sąlygomis ir tvarka.

Išvados

- Kokią informaciją pripažinti komercine (gamybine) paslaptimi, nusprendžia jos savininkas, tačiau teisinė apsauga taikoma tik neviešai, saugojamai ar komercinę vertę turinčiai informacijai.
- Komercinės paslapties apsaugos užtikrinimą garantuoja įstatymai.
- Įstatymai gali nustatyti, kad tam tikra informacija, nors ir atitiktų minėtus komercinės paslapties kriterijus, negali būti laikomi komercine (gamybine) paslaptimi.
- Už neteisėtą komercinės paslapties disponavimą gali būti taikoma civilinė, drausminė, baudžiamoji ir (ar) administracinė atsakomybė.
- Daugiausia komercinės paslapties apsaugos efektyvumas priklauso nuo paties jos savininko tam skiriamos dėmesio ir pastangų ją apsaugoti. ●

personalo iškvietimo sistema -

ligoninėms ir slaugos namams

Tai adresuojama personalo iškvietimo sistema naudojama gydymo įstaigose, slaugos namuose ir pan.

Pacientas inicijuoja iškvietimą nuspausdamas mygtuką. Palatos numeris rodomas personalo budėjimo postuose įrengtuose pulteliuose.

Sistemą sudaro:

- pagrindinis procesorius;
- valdymo pulteliai;
- iškvietimo mygtukai;
- pranešimų siųstuvai ir gavikliai;
- sirenos;
- šviesos indikatoriai
- IR spindulių siųstuvai, imtuvai;
- magnetiniai raktai;
- kita aparatinė bei programinė įranga.

KAUNAS

Studentų g. 2B, LT-50246
tel.: (37) 452947, 453588
tel./faksas: (37) 454033
prekyba@eproma.lt

VILNIUS

Gerosios Vilties g. 38, LT-03143
tel./faksas: (5) 2331066
vilnius@eproma.lt

IP-1110 HW 3.6

Super kaina

Vidaus kamera
1/3" SHARP sensorius
420 TV Linijų
Fiksuotas 3.6 mm objektyvas
Baltos spalvos korpusas

IP-4110 NW 3.6

Vidaus kamera
1/3" SONY sensorius
650 TV Linijų
Fiksuotas 3.6 mm objektyvas
Baltos spalvos korpusas

IP-5110 NW 2.8-12

Vidaus kamera
1/3" SONY sensorius
650 TV Linijų
Reguliuojamas 2.8-12 mm objektyvas
Baltos spalvos korpusas

IP-1111 HW 3.6

Vidaus kamera
1/3" SHARP sensorius
420 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 20 m
Fiksuotas 3.6 mm objektyvas
Baltos spalvos korpusas

IV-4111 NS 3.6

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
650 / 420 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 20 m
Fiksuotas 3.6 mm objektyvas
Sidabrinės spalvos korpusas

IV-5113 NS 2.8-12

3 spalvų

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
700 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 30 m
Reguliuojamas 2.8-12 mm objektyvas
Baltos, juodos arba sidabrinės spalvų

IT-3112 HW 3.6

Lauko kamera
1/3" SHARP sensorius
600 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 25 m
Fiksuotas 3.6 mm objektyvas
Baltos spalvos korpusas

IT-4111 NBR 3.6

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
650 / 600 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 20 m
Fiksuotas 3.6 mm objektyvas
Tamsiai pilkos spalvos korpusas

IT-3112 HBR 3.6

Lauko kamera
1/3" SHARP sensorius
600 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 25 m
Fiksuotas 3.6 mm objektyvas
Tamsiai pilkos spalvos korpusas

IT-5114 NBR 2.8-12 WDR

WDR funkcija

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
700 TV Linijų, WDR funkcija
IR LED pašvietimas iki 40 m
Reguliuojamas 2.8-12 mm objektyvas
Tamsiai pilkos spalvos korpusas

IT-5117 NBR 2.8-12 WDR

WDR funkcija

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
700 TV Linijų, WDR funkcija
IR LED pašvietimas iki 60 m
Reguliuojamas 2.8-12 mm objektyvas
Tamsiai pilkos spalvos korpusas

IT-5117 NBR 2.8-12

Perkamiausia

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
700 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 60 m
Reguliuojamas 2.8-12 mm objektyvas
Tamsiai pilkos spalvos korpusas

IT-3113 NBR 2.8-12

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
600 TV Linijų
IR LED pašvietimas iki 30 m
Reguliuojamas 2.8-12 mm objektyvas
Tamsiai pilkos spalvos korpusas

IT-5118 NBR 12

100m pašvietimas

Lauko kamera
1/3" SONY sensorius
700 TV Linijų, WDR funkcija
IR LED pašvietimas iki 100 m
Fiksuotas 12 mm objektyvas
Tamsiai pilkos spalvos korpusas

VMI tęsia kovą su „vokeliais“

Valė Kulvinskienė

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos Kontrolės departamento direktorė

Turimais duomenimis, net apie ketvirtadaly visų Lietuvoje dirbančių asmenų dirba ne visą darbo laiką, atitinkamai jie gauna mažesnę už minimalų darbo užmokestį, taip pat pastebima, kad auga išmokos asmenims, kurie tariamai įmonėms teikia įvairias paslaugas pagal sutartis.

Tokiems reiškiniams Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI) šiemet skyrė ypač daug dėmesio. Buvo parengti ir maždaug 7 tūkstančiams mokesčių slėpimu įtartų įmonių išsiųsti klausimynai, kuriuose buvo prašoma paaiškinti minėtų reiškinų aplinkybes, pagrįsti su jais susijusius veiksmus. Šie klausimynai – pirminė mokesčių vengimo požiūriu rizikingų mokesčių mokėtojų kontrolės priemonė, skirta vykdyti tokių mokesčių mokėtojų kontrolę, daryti administracinį poveikį, siekiant paskatinti mokesčių mokėtojus, kad jie patys atsikvotų tokių mokesčių vengimo modelių.

Nuodugnai išnaginėjusi ir įvertinusi įmonių atsakymus, VMI šiuo metu ėmė taikyti įvairias tęstines kontrolės formas, siekdamas įsitikinti gautų paaiškinimų pagrįstumu, paskatinti darbdavius atsisakyti piktnaudžiavimų.

Vertinant tarpinius šio darbo rezultatus, galima daryti išvadą, kad pastebima teigiamų po-

kyčių: įmonėse, į kurias buvo atkreiptas dėmesys, didėja su darbo santykiais susijusios išmokos, vis mažiau darbuotojų dirba ne visą darbo dieną.

Daliai įmonių, kurios pateikė atsakymus, taikomos tęstinės priemonės – dalis vadovų pakviesti pokalbio į apskričių valstybinės mokesčių inspekcijas, kur kviečiami dalyvauti Valstybinės darbo inspekcijos bei „Sodros“ atstovai, taip pat vykdomi tam tikri kontrolės veiksmai. Dar kitų įmonių kontrolė šiuo metu nenumatyta, tačiau rodikliai stebimi, analizuojami, vertinami ir ateityje bus sprendžiama, ar tikslinga šioms mokesčių mokėtojams taikyti kontrolės veiksmus.

Kaip pažymi VMI, prevencinės bei kontrolės priemonės, taikomos įmonėms, įskaitant ir vykdančias saugos veiklą, bus taikomos ir toliau, atsižvelgiant į įmonių veiklos rodiklių pokyčius.

Pažymėtina, jog VMI atliko saugos veiklą vykdančių įmonių duomenų analizę ir nustatė, kad iš 342 apsaugos veiklą vykdančių įmonių 2010 m. 134 įmonės, arba 39 proc., 2011 m. – 135 įmonės, arba net 40 proc., darbuotojams mokėjo mažesnę nei 800 Lt vidutinį darbo užmokestį. Nuo 800 iki 1 500 Lt vidutinį darbo užmokestį 2010 m. mokėjo 99 įmonės, arba 29 proc., o 2011 m. – 105 įmonės, ►

▶ arba 31 proc. Didesnį nei 1 500 Lt vidutinį darbo užmokestį 2010 m. gavo tik 35 įmonių, arba 10 proc., 2011 m. – 37 įmonių (taip pat 10 proc.) darbuotojai.

Lyginant 342 apsaugos įmonių metinėse pelno mokesčio deklaracijose deklaruotus veiklos rezultatus, nustatyta, kad 2010 m. 138 įmonės, arba 40 proc., o 2011 m. – 167 įmonės, arba 49 proc., deklaravo pelną. Veiklos nuostolį 2010 m. deklaravo 129 įmonės, arba 38 proc., o 2011 m. – 87 įmonės, arba 24 proc. Likusi mokesčių mokėtojų dalis metinių pelno mokesčio deklaracijų nepateikė arba buvo pateiktos nulinės deklaracijos.

Atliekant saugos veiklą vykdančių įmonių kontrolės veiksmus, taip pat nustatyta atvejų, kai įmonės, siekdamos sumažinti mokamus mokesčius, nepagrįstai didina sąnaudas, sudarydamos sandorius, kurie, įtariama, gali būti fiktyvūs.

Vertinant apsaugos įmonių veiklos duomenis, atrinktos rizikingiausios įmonės ir numatyti tolimesni kontrolės veiksmai.

2010 m. sausio–2012 m. liepos mėn. laikotarpiu buvo kontroliuotos 85 saugos veiklą vykdančios įmonės, jose atlikti 96 kontrolės veiksmai. Šiose įmonėse buvo nustatyta administracinių teisės pa-

žeidimų, surašyti administraciniai teisės pažeidimų protokoliai, nustatytos nedeklaruotos arba neteislingai deklaruotos mokėtinų mokesčių sumos. Dalis mokesčių mokėtojų geranoriškai tikslino pridėtinės vertės mokesčio ir pelno mokesčio deklaracijas: koregavo mokėtiną PVM, mažino sąnaudų sumas.

Atkreiptinas dėmesys, kad pastaruosiu metu vis daugiau atliekama ir gyventojų kontrolės veiksmų. VMI pastebi vis daugiau mokesčių vengimo ir slėpimo atvejų, kai sudaromi įvairūs turto perleidimo sandoriai, neatitinkantys rinkos kainų, sudaromi sandoriai su lengvatinio apmokestinimo kompanijomis, išgryninami pinigai ar vykdomi įvairūs sandoriai vertybiniais popieriais, išmokamos išmokos už faktiškai nesuteiktas paslaugas, siekiant dirbtinai pasinaudoti mokesčių įstatymų nuostatomis ir taip sumažinti mokėtinas mokesčių sumas.

Atliekant mokesčių prievolių tyrimus ir patikrinimus, dažnai paaiškėja, kad turtingi ir pasiturintys gyventojai teikia susijusioms įmonėms didžiules paskolas, tačiau jų pajamų šaltiniai nežinomi. Tokiais atvejais mokesčių administratorius, atlikdamas kontrolės veiksmus ir nustatęs, kad asmuo disponuoja didesnės kaip 500 MGL (t. y. 65 000 Lt) vertės turto,

kurio negali pagrįsti teisėtai šaltiniais ir mokesčių įstatymuose nustatyta tvarka apmokestintomis pajamomis, konstatuoja Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 189¹ str. numatytos nusikaltamos veikos „Neteisėtas praturtėjimas“ požymius ir apie tai informuoja ikiteisminio tyrimo įstaigas.

Iš viso VMI, vykdydama mokesčių apskaičiavimo ir sumokėjimo kontrolę, dėl nustatytų mokesčių įstatymų pažeidimų mokesčių mokėtojams 2011 m. nustatė papildomų mokesčių prievolių daugiau kaip už 204 mln. Lt sumą, iš jų daugiau kaip 71 mln. Lt papildomai mokėtinų sumų mokesčių mokėtojai deklaravo patys, pateikdami patikslintas mokesčio deklaracijas.

Per 2012 m. 9 mėn. VMI dėl nustatytų mokesčių įstatymų pažeidimų mokesčių mokėtojams nustatė papildomų mokesčių prievolių už 239 mln. Lt sumą, iš jų daugiau kaip 41,3 mln. Lt papildomai mokėtinų sumų mokesčių mokėtojai deklaravo patikslintose mokesčio deklaracijose.

2011 m. VMI teisėsaugos institucijoms pateikė 315 pranešimų apie nusikalstamų veikų, numatytų BK, požymius, kai buvo įtarta, kad nesumokėta beveik 29 mln. Lt mokesčių. ●

GSM APSAUGOS SISTEMA ESIM264

eldes
www.eldes.lt

6 laidinės zonos
(12 zonų įjungus ATZ)

4 PGM išėjimai

44 Kombinuojant 868 MHz
Wireless ir laidinį
išplėtimo modulius
galima piesti iki 44 zonų.

2 partijos

Veikia su visais saugos
tarnybų pultais

Konfigūravimas per **ConfigTool**
programą per USB arba iš bet kurio
kompiuterio turinčio interneto prieigą

Galima valdyti
Android ir iPhone
aplikacijomis

ALIARMO PERDAVIMO BŪDAI

Saugos tarnyboms

CONTACT ID

CONTACT ID PER GPRS

KRONOS PER GPRS

Privačiam naudojimui

SMS

SKAMBUČIAI

Temperatūros
matavimas per SMS

Aliarmas į
išmanųjį telefoną

PLATINIMO VIETOS

UAB "VS sistemos"
<http://www.vssistemas.lt>
Tel.: +370 672 97419
Vilnius, Kaunas

V. Liūo firma "Evita"
<http://www.evita.lt>
Tel.: +370 (5) 265 1370
Vilnius, Kaunas, Utena, Alytus

UAB "Kotesa"
<http://www.kotesa.lt>
Tel.: +370 (41) 423567
Šiauliai, Vilnius

UAB "Arevita ir Ko"
<http://www.arevita.lt>
Tel.: +370 (37) 331620
Vilnius, Kaunas

UAB "ASJ"
<http://www.asj.eu>
Tel.: +370(5) 2363674
Vilnius

UAB "Audionas"
<http://www.audionas.lt>
Tel.: +370 (45) 463485
Pariėvėžys

UAB "Levoriskis"
<http://www.levoriskis.com>
Tel.: +370 (5) 2337675
Vilnius, Kaunas

UAB "Lemona"
<http://www.lemona.lt>
Tel.: +370 (37) 337713
Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai

UAB "Baltijos kontaktų grupė"
<http://www.bkgroupe.lt>
Tel.: +370 (37) 337952
Vilnius, Kaunas, Klaipėda

Apsaugos darbuotojo rengimo standartas: poreikis ir galimybės jį įteisinti

Lietuva yra viena iš nedaugelio ES valstybių, kurioje dar neįteisintas apsaugos darbuotojo rengimo standartas. Dėl šio trūkumo nukenčia apsaugos darbuotojo kompetencija, o kiekviena asmens ir turto saugos paslaugas teikianti bendrovė apsaugos darbuotoją moko savo nuožiūra taip, kaip jai atrodo geriausia. Šiame straipsnyje aptariamas poreikis ir galimybės suvienodinti apsaugos darbuotojų rengimą, parengti ir įteisinti mūsų šalyje apsaugos darbuotojo rengimo standartą.

Raimundas Kalesnykas

Teisės mokslų daktaras

Laimas Dieninis

*Socialinių mokslų teisės magistras,
Nacionalinės žemės tarnybos prie
Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministerijos Vilniaus rajono skyriaus
vedėjas*

Su problema susijusios įžvalgos. Pastaraisiais metais ES valstybėse vyksta intensyvių diskusijų apie vieningą Europos privačios saugos rinkos kūrimą, privačių saugos tarnybų veiklos teisinį reglamentavimą bei apsaugos darbuotojų rengimo standarto parengimą ir įteisinimą. Nors Lietuvoje privati saugos rinka yra išplėtotą, tačiau apsaugos darbuotojų teikiamų asmens ir turto saugos paslaugų kokybė vis dėlto nusileidžia toms, kurias teikia analogiškas funkcijas vykdančios policijos ir viešojo saugumo tarnybų pareigūnai. Vienas iš veiksnių, stabdančių apsaugos darbuotojo kompetencijos pokyčius, – tai, kad pasigendama apsaugos verslą vienijančių ir prižiūrinčių subjektų dialogo dėl apsaugos darbuotojo rengimo standarto parengimo ir įteisinimo.

Šiandien susiklosto paradoksali situacija, kai beveik kiekviena privati saugos tarnyba bando spėlioti, kokių profesinių žinių ir kompetencijų reikia apsaugos darbuotojams, kokius vertinimo

kriterijus reikia nustatyti ir kaip vertinti jų kompetenciją. Be to, valstybė formaliai atliko apsaugos darbuotojų teisinio statuso reglamentavimo funkciją – ji tik abstrakčiai apibrėžta LR asmens ir turto saugos įstatyme (2004 m.). Pastebimos norminio reglamentavimo spragos ir bendrų ES teisės principų neatitikimai sukelia praktinių apsaugos darbuotojų rengimo problemų. Mūsų nuomone, nesant aiškios apsaugos darbuotojams suteikiamų profesinių kompetencijų nustatymo metodikos, išryškėja apsaugos darbuotojų atliekamų funkcijų klaidos teikiant asmens ir turto saugos paslaugas įvairiems vartotojams.

Situacija keistųsi, jei būtų pradėtas rengti (iš tiesų jis jau turėjo būti parengtas) ir įteisintas apsaugos darbuotojo rengimo standartas, apibrėžiantis apsaugos darbuotojo veiklos sritis, kompetencijas ir jų ribas, mokymo tikslus bei kompetencijų vertinimo būdus. Remiantis apsaugos darbuotojo standartu, turėtų būti sukur-

ta ir įregistruota studijų programa, kurią baigus asmeniui, norinčiam tapti apsaugos darbuotoju, būtų suteikiama apsaugos darbuotojo profesinė kvalifikacija.

ES valstybėse apsaugos darbuotojams keliama dideli reikalavimai: privaloma turėti profesinių ir bendrųjų (teikiamų aukštojo išsilavinimo) žinių, atitinkančių šiuolaikinį mokslo, technologijų lygį, praktikoje reikiamą kompetenciją, tokiam darbuotojui turi būti sudaromos sąlygos plėtoti ir atnaujinti anksčiau įgytas žinias, leidžiančias prisitaikyti prie nuolat kintančių darbo rinkos reikalavimų¹. Moksliniais tyrimais įrodyta, jog apsaugos darbuotojų profesinės kompetencijos kaitą lemia mokymasis ir mokymosi turinys, naujų technologijų taikymas bei darbo procesų pokyčiai². Rengiant apsaugos darbuotojus profesinei veiklai, reikia atkreipti dėmesį į poreikį įteisinti profesinio rengimo standartą, kuris leistų teigiamai vertinti privačių saugos tarnybų teikiamų paslaugų kokybę.

Esama situacija. Lietuva per pastaruosius 5 metus sparčiai plėtoja privačių saugos paslaugų rinką ir ši pažanga akivaizdžiai matyti bendrame ES valstybių narių kontekste. Toks progresas įpareigoja apsaugos darbuotojus intensyviai siekti naujų žinių ir ugdyti atitinkamus įgūdžius, kad galima būtų prisitaikyti ES saugos paslaugų rinkoje ir privačių saugos tarnybų aplinkoje. Tenka apgailėstauti, kad Lietuvos privačias saugos tarnybas vienijanti asociacija – Apsaugos verslo grupė, įkurta 1995 metais, lig šiol nėra Europos saugos tarnybų konfederacijos (CoESS) narė. Ši konfederacija, įkurta 1989 metais, vienija ES valstybėse narėse esančias privačių saugos tarnybų asociacijas, o jos vienas iš tikslų – nustatyti vienodus apsaugos darbuotojų rengimo standartus ir didinti privačių saugos paslaugų teikėjų profesionalumą. Sėkmingai įgyvendinus šį tikslą, galima tikėtis, jog apsaugos darbuotojų rengimas vyks pagal ES standartus. Tai leistų keisti privačių saugos tarnybų požiūrį į apsaugos darbuotojo kompetenciją ir jo vykdomos veiklos kokybę.

2004 m. priimtame LR asmens ir turto saugos įstatymo 2 str. 10 p. nurodoma, kad apsaugos darbuotojas – asmens ir turto saugą vykdančias saugos tarnybos ar saugos padalinio darbuotojas. Ši įstatymo nuostata suponuoja apsaugos darbuotojo profesijos sąvoką. Apsaugos darbuotojo profesija susideda iš daugybės susijusių ir į profesijos tiks-

lą nukreiptų kompetencijos elementų: funkcijų ir uždavinių, teisių ir pareigų, veiklos formų ir metodų, kuriems atlikti reikia tam tikro pasirėngimo. Apsaugos darbuotojo profesinė kvalifikacija priklauso nuo gaunamų žinių, ugdomų gebėjimų ir praktikuojamų įgūdžių, kuriuos pasiekus galima kokybiškai užsiimti asmens ir turto saugos veikla. Profesinė kvalifikacija yra fiksuota kategorija, patvirtinama tam tikru dokumentu (diplomu), liudijančiu įgytą išsilavinimą pagal apsaugos darbuotojo profesinio rengimo standartą bei studijų programą.

Apsaugos darbuotojo kompetencija siejama su veiklos kokybe, jos veiksmingumu ir gebėjimais atlikti tam tikras užduotis. Dėl gana didelės asmens ir turto saugos veiklos sričių apimtys privačių saugos tarnybų darbuotojams nepakanka vien tik bazinių žinių ir praktinio mokymo. Vienas iš teisinio reguliavimo trūkumų – Lietuvoje iki šiol nėra sukurtas apsaugos darbuotojo rengimo standartas, pagal kurį turėtų būti patvirtinta studijų programa ir kurią baigus būtų įgyjamas atitinkamo lygio išsilavinimas (III ir (arba) V lygio) ir suteikiama apsaugos darbuotojo profesinė kvalifikacija. Šiuo metu apsaugos darbuotojų mokymai vykdomi pagal Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2004 metais patvirtintą Apsaugos darbuotojų mokymo programą. Pagal šią programą studijų trukmė yra 2 savaitės, arba 52 val. (po 26 val. skiriama teoriniam ir praktiniam mokymui), o asmeniui, baigusiam šią programą ir išlaikiusiam įskaitą, išduodamas valstybės pripažįstamas apsaugos darbuotojų mokymo programos baigimo pažymėjimas (kodas 1122) su įrašu, patvirtinančiu, kad šį pažymėjimą

turintis asmuo sugeba dirbti apsaugos darbuotoju. Šis pažymėjimas asmeniui suteikia teisę laikyti egzaminą policijos įstaigoje ir gauti valstybės pripažintą apsaugos darbuotojų egzaminavimo išlaikymo pažymėjimą (kodas 1123), kuris asmeniui suteikia teisę dirbti apsaugos darbuotoju privačiose saugos tarnybose ar saugos padaliniuose. Galime tik diskutuoti ir daryti prielaidas apie apsaugos darbuotojo, baigusio 2 savaičių kursus, profesinės kompetencijos lygį, atliekamų funkcijų profesionalumą bei jų teikiamų saugos paslaugų kokybę.

Lyginant apsaugos darbuotojo profesiją su saugos paslaugų rinkoje veikiančiais ir panašias paslaugas teikiančiais (patruliavimas, viešosios tvarkos palaikymas masinių renginių metu, teisės pažeidimų prevencija ir kt.) valstybės subjektais, matyti, kad tiek policijos pareigūnų, tiek pasieniečių, tiek ugniagesių gelbėtojų profesinis rengimas vykdomas pagal patvirtintus standartus, pavyzdžiui, Policininko rengimo standartą (2007), Pasieniečio rengimo standartą (2007), Ugniagesių gelbėtojo rengimo standartą (2007). Minėtų viešojo saugumo tarnybų pareigūnų profesinis rengimas trunka mažiausiai pusantrų metų, o jų profesinių kompetencijų ugdymas apima gebėjimus įvertinti padėtį ir elgtis įtemptose situacijose, priimti tinkamus sprendimus, pasiūlyti įvairius probleminių situacijų sprendimo variantus³. Daugelyje ES valstybių (Belgijoje, Suomijoje, Slovėnijoje, Vengrijoje, Didžiojoje Britanijoje) apsaugos darbuotojai yra rengiami pagal atitinkamas studijų programas, kurios vykdomos pagal griežtai patvirtintus apsaugos darbuotojų rengimo standartus, o jų profesinio rengimo trukmė apima laikotarpį nuo 1 iki 2 metų.

¹ R. van Steden, R. Sarre. The Growth of Private Security: Trends in the European Union // Security Journal, 2007, No. 20, p. 222–235.

² R. Kalesnykas, L. Dieninis. Privačių saugos tarnybų darbuotojams keliamų profesinių reikalavimų teisinio reguliavimo aktualijos: Lietuvos ir kai kurių Europos Sąjungos valstybių patirtis // Verslo ir teisės aktualijos, 2010, t. 5, p. 185–207.

³ R. Kalesnykas. Policijos pareigūnų rengimas kai kuriose Europos valstybėse // Jurisprudencija: mokslo darbai, 2003, t. 48 (40), p. 65–78.

► **Galimas sprendimas.** Saugos paslaugų kokybę ir apsaugos darbuotojo profesionalumą lemia:

- žinios ir įgūdžiai;
- tinkamas fizinis ir kovinis pasirengimas;
- užsienio kalbų mokėjimas;
- kompiuterinis raštingumas;
- siekimas tobulinti profesinę veiklą ir apsaugos darbuotojui būtinas dalykinės savybės.

S. Dadelo, tyrinėjęs apsaugos darbuotojo profesines kompetencijas lemiančius veiksnius, daro išvadą, jog apsaugos darbuotojo veiklos kokybę taip pat lemia makroveiksniai, tokie kaip teorinis ir praktinis pasirengimas, profesinis aktyvumas, psichikos ypatybės, biologinis išsivystymas, motoriniai ir koviniai gebėjimai⁴. Rengiant apsaugos darbuotoją, turėtų būti ugdomi šie bendrieji gebėjimai: lojalumas profesijai; gebėjimas elgtis stresinėse situacijose (priimti tinkamą sprendimą); gebėjimas išklausti, bendrauti ir spręsti praktines problemas; fizinis ir kovinis pasirengimas; noras tobulėti ir darbas komandoje, kalbų mokėjimas; darbas su informacija ir IT, nuolatinis naujų profesinių žinių siekimas.

Atsižvelgiant į žinias, gebėjimus ar įgūdžius, turėtų būti nustatomos kompetencijos, į kurių ugdymą turėtų orientuotis apsaugos darbuotojų rengimo įstaigos:

- asmeninės kompetencijos, per kurias ugdomos apsaugos darbuotojui būtinos asmeninės savybės: atsakingumas, sąžiningumas, patikimumas, dorumas, pasitikėjimas savimi, iniciatyvumas, punktualumas, tvarkingumas, pareigingumas, ištvermė;
- dalykinės kompetencijos, per kurias ugdoma apsaugos darbuotojo pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms, pagarba įstatymams, verslo moralės normų ir socialinių vertybių suvokimas ir vadovavimasis jomis, mokėjimas derinti priešingus socialinius interesus;
- socialinės (teisinės atsakomybės) kompetencijos, per kurias mokoma apsaugos darbuotojo elgesio, bendrauti su klientais ir teisės pažeidėjais taisyklių, ugdomas gebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, priimti pokyčius atitinkančius sprendimus, teikti saugos paslaugas pagal apibrėžtus standartus, gebėti formuoti teigiamą privačios saugos tarnybos įvaizdį.

Europos valstybių saugos tarnybų konfederacijos (CoESS) ekspertai⁵, atlikę ES valstybių narių apsaugos darbuotojų profesinio rengimo ir praktinio mokymo poreikių analizę, išskiria 3 apsaugos darbuotojų profesinės kompetencijos lygius:

- Užduočių atlikimas vadovaujantis profesinio rengimo standartais. Šis kompetencijos lygis gali būti pasiekiamas įvadinio mokymo programomis, kurių tikslas – išmokyti visus apsaugos darbuotojus taikyti vienodus veiklos metodus, ugdyti bendruosius gebėjimus efektyviai veikti, priimti sprendimus, vykdyti privačių saugos tarnybų kom-

petencijai priskiriamas užduotis, profesionaliai teikti saugos paslaugas klientams (užsakovams).

- Kvalifikacijos kėlimas bei nuolatinis praktinių įgūdžių tobulinimas. Šiam kompetencijos lygiui pasiekti naudojamos kvalifikacijos tobulinimo programos, kurių tikslas – suteikti žinių ir įgūdžių, būtinų apsaugos darbuotojams siekiant geriau atlikti pareigas ir priskirtas funkcijas ar siekiant aukštesnių pareigų privačioje saugos tarnyboje.
- Tarpdalykinis, arba integruotas, mokymas. Šiam kompetencijos lygiui pasiekti reikalingos žinios, kurios apima tarpdalykines studijas ir kurių reikia

Veiklos sritys	Kompetencijos
1. Saugomo objekto apsaugos užtikrinimas	1.1. Užtikrinti teisinį saugomo objekto režimą. 1.2. Organizuoti saugomo objekto patikros kontrolę. 1.3. Tikrinti asmenis, dokumentus, transporto priemones. 1.4. Stebėti saugomą objektą dirbant mobilioje ir (ar) stacionarioje grupėse. 1.5. Naudoti fizinę prievartą, specialiąsias priemones ir šaunamuosius ginklus.
2. Visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos palaikymas	2.1. Užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių apsaugą. 2.2. Užtikrinti viešąjį saugumą ir palaikyti viešąją tvarką. 2.3. Taikyti bendradarbiavimo su policija bei kitomis teisėsaugos institucijomis priemones ir būdus.
3. Nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų prevencija	3.1. Vykdyti bendrąją prevenciją ir teikti socialinę pagalbą gyventojams ir valstybės bei vietos savivaldos institucijoms. 3.2. Vykdyti individualiąją prevenciją.

⁴ S. Dadelo. Fizinio ugdymo veiksmingumas, jo diagnostika kaip edukacinis veiksnys. Apžvalga. Socialiniai mokslai, edukologija (07 S). – Vilnius: Technika, 2011.

⁵ V. Cortese, P. Dryon, E. Martinez. The modernization of work organization in the European private security industry: final report of the European project VS/2007/0235. – Bruxelles: The Centre of Sociology of Work, Employment and Training of the Université Libre de Bruxelles, 2008.

⁶ ES valstybėse narėse iki šiol vyksta diskusijos dėl minimalios, vidutinės ir aukšto lygio profesinės kompetencijos nustatymo kriterijų, taikomų apsaugos darbuotojams, taip pat apie tai, pagal kokį profesinio išsilavinimo lygį – III ar V – turėtų būti rengiamas apsaugos darbuotojas.

sprendžiant įvairias problemas esant sudėtingoms ekstremalioms situacijoms.

LR teisės aktuose apsaugos darbuotojų kompetencijos terminas siejamas su tam tikrų įgaliavimų suteikimu. Apsaugos darbuotojų įgaliavimai nustatyti Asmens ir turto saugos įstatymo 7, 8, 15, 16, 17 str. (2004), juose apibrėžiamos ir asmens bei turto saugos paslaugas teikiančio apsaugos darbuotojo teisės ir pareigos, šaunamųjų ginklų, fizinės prievartos ir specialiųjų priemonių panaudojimo atvejai. Atsižvelgiant į tai, galėtų būti nustatomos apsaugos darbuotojo veiklos sritys ir pagrindinės kompetencijos (žr. lentelę).

Siūlymas. Lietuvoje kuriamas apsaugos darbuotojo profesinio rengimo modelis turėtų atitikti ES valstybėms narėms keliamus reikalavimus dėl profesionalių ir kompetentingų apsaugos paslaugų teikimo (ES Direktyva 2006/123/EB), taip pat klientų ir užsakovų poreikius. Atsižvelgiant į tai, atsiranda poreikis sukurti apsaugos darbuotojo rengimo standartą (III ir (ar) V išsilavinimo lygis) ir pagal jį parengtą studijų programą, kurią bai-

gusiam asmeniui būtų suteikiama apsaugos darbuotojo profesinė kvalifikacija ir aukštojo mokslo diplomas⁶. Siekiant, kad kiekvienas kompetentingas apsaugos darbuotojas savarankiškai atliktų asmens ir turto saugos veiklą pagal profesinio rengimo standartą, tikslinga nustatyti apsaugos darbuotojų veiklos sritis ir profesines kompetencijas,

numatyti atitinkamus mokymo tikslus ir parinkti aiškius kompetencijų vertinimo būdus. Tai leistų suvienodinti apsaugos darbuotojams keliamus reikalavimus ir nustatyti vykdomos veiklos kokybės parametrus. ●

Nauja DSC klaviatūra
su **7"** lietimui jautriu ekranu

DSC

**Oficialus DSC atstovas
Lietuvoje UAB ASI**
Tel. 8~5 2363676
Žirmūnų 139A, Vilnius
El. p. info@asi.eu
www.asi.eu

VAIZDO STEBĖJIMO MOKYMAI

Kviečiame sudalyvauti...

Mokymai skirti tiek pardavimų vadybininkams, tiek ir sistemų inžinieriams. Pristatysime *Geovision IP* naujoves, sistemos funkcionalumą bei galimybes, aptarsime sistemos diegimo bei aptarnavimo ypatybes.

MOKYMO TEMŲ SĄRAŠAS:

- ✓ IP kamerų asortimentas.
- ✓ Vaizdo analitikos funkcijos ir kitos sistemos galimybės.
- ✓ Nuotolinio vaizdo stebėjimo programos.
- ✓ Centrinio stebėjimo pulto programinės įrangos.
- ✓ *Geovision* papildomos programinės įrangos apžvalga.
- ✓ IP sistemos konfigūravimas.
- ✓ Klausimai ir atsakymai.

VIETA:

Naugarduko g. 32/2, Vilnius, 3 aukštas.

REGISTRACIJA:

Norinčiuosius dalyvauti prašom registruotis tel. 8 (5) 233 33 77 arba el. paštu edvinas@sareme.lt. Mokymų data derinama individualiai.

Fisheye

Cube

New

GV-FE2300/2301 2MP, GV-FE420/421 4MP, GV-FE520/521 5MP, GV-FER521 5MP IP68 IK06

GV-CB120 1.3MP, GV-CB220 2MP, GV-CBW120 1.3MP Wi-Fi, GV-CBW220 2MP Wi-Fi, GV-CA120 1.3MP PIR LED, GV-CA220 2MP PIR LED, GV-CAW120 1.3MP PIR LED Wi-Fi, GV-CAW220 2MP PIR LED Wi-Fi

Box

GV-BX140DW 1MP WDR pro, GV-BX120D 1.3MP Low Lux, GV-BX130D 1.3MP, GV-BX220D 2MP, GV-BX320D 3MP, GV-BX520D 5MP, GV-BX1200 1.3MP USB Low Lux, GV-BX1300 1.3MP USB, GV-BX2400 2MP USB WDR pro, GV-BX3400 3MP USB WDR pro, GV-BX5300 5MP USB

Ultra Box

Arctic Box

GV-UBX1301 1.3MP Intelligent IR, GV-UBX2301 2MP Intelligent IR, GV-UBX3301 3MP Intelligent IR

GV-BX120D-E 1.3M IP68 Arctic IR Low Lux, GV-BX220D-E 2MP IP68 Arctic IR, GV-BX320D-E 3MP IP68 Arctic IR, GV-BX520D-E 5MP IP68 Arctic IR

Bullet

GV-BL120D 1.3MP Intelligent IR IP68 Low Lux, GV-BL130D 1.3MP Intelligent IR IP68, GV-BL220D 2MP Intelligent IR IP66, GV-BL320D 3MP Intelligent IR IP66, GV-BL1210 1.3MP Intelligent IR 3x Zoom IP68 Low Lux, GV-BL2410 2MP Intelligent IR 3x Zoom IP68 WDR pro, GV-BL3410 3MP Intelligent IR 3x Zoom IP68 WDR pro, GV-BL5310 5MP Intelligent IR 3x Zoom IP68

Ultra Bullet

Mini Fixed Dome

GV-UBL1301 1.3MP Intelligent IR IP67, GV-UBL2401 2MP Intelligent IR IP67 WDR pro, GV-UBL3401 3MP Intelligent IR IP67 WDR pro, GV-UBL1211 1.3MP Intelligent IR 3x Zoom IP67 Low Lux, GV-UBL2411 2MP Intelligent IR 3x Zoom IP67 WDR pro, GV-UBL3411 3MP Intelligent IR 3x Zoom IP67 WDR pro

GV-MFD120 1.3MP Low Lux, GV-MFD130 1.3MP, GV-MFD220 2MP, GV-MFD320 3MP, GV-MFD520 5MP, GV-MFD2400 2MP WDR pro, GV-MFD3400 3MP WDR pro

Mini Fixed Rugged Dome

Fixed Dome

GV-MDR120 1.3MP IP66 IK07 Low Lux, GV-MDR220 2MP IP66 IK07, GV-MDR320 3MP IP66 IK07, GV-MDR520 5MP IP66 IK07, GV-MDR2400 2MP IP66 IK07 WDR pro, GV-MDR3400 3MP IP66 IK07 WDR pro

GV-FD120D 1.3MP Intelligent IR Low Lux, GV-FD220D 2MP Intelligent IR, GV-FD320D 3MP Intelligent IR, GV-FD5300 5MP Intelligent IR, GV-FD1210 1.3MP Intelligent IR 3x Zoom IP68 Low Lux, GV-FD2410 2MP Intelligent IR 3x Zoom IP68 WDR pro, GV-FD3410 3MP Intelligent IR 3x Zoom IP68 WDR pro

Vandal Proof Dome

GV-VD120D 1.3MP Intelligent IR IP68 IK10+ Low Lux, GV-VD220D 2MP Intelligent IR IP68 IK10+, GV-VD320D 3MP Intelligent IR IP68 IK10+, GV-VD5300 5MP Intelligent IR IP68 IK10+, GV-VD1210 1.3MP Intelligent IR IP68 IK10+ 3x Zoom Low Lux, GV-VD2410 2MP Intelligent IR IP68 IK10+ 3x Zoom WDR pro, GV-VD3410 3MP Intelligent IR IP68 IK10+ 3x Zoom WDR pro

PT/PTZ IP Cameras

IP Speed Dome

GV-PT130D 1.3MP IR, GV-PT220D 2MP IR, GV-PT320D 3MP IR, GV-PT2010D D1 10x

GV-SD010 D1 18x, 23x, 36x WDR pro, GV-SD010-S D1 18x, 23x, 36x IP68 Arctic WDR pro, GV-SD200 2MP 18x WDR, GV-SD200-S 2MP 18x IP68 Arctic WDR, GV-SD220 2MP 20x WDR, GV-SD220-S 2MP 20x IP68 Arctic WDR

Video Server

Accessory for IP Cameras

GV-VS04 4-ch, GV-VS12 2-ch, GV-VS11 1-ch

GV-IR LED T2, GV-IR LED, GV-PA191 PoE Adaptor

Saugumas. Su kuo jis „valgomas“?

Saugumo samprata. Saugus – tai apsaugotas nuo pavojaus. Absolutus saugumas neegzistuoja, o pasiekti ir išlaikyti pageidaujamą saugumo lygį nėra taip paprasta, kaip gali pasirodyti. Dažnai tik susidūrę su pavojumi suprantame, kad taikytos saugumo priemonės buvo neefektyvios, pasijuntame nesaugūs, griebiamės šiaudų – pasirūpiname, kad tai nepasikartotų, bet tenka vėl nusivilti pasireiškus kitokio pobūdžio pavojui. Ilgą laiką dirbdamas saugumo užtikrinimo srityje, suvokiau, kad visuomenė, valstybės institucijos, saugumo paslaugas teikiančios bendrovės ar asmenys skirtingai supranta, ką, nuo ko ir kaip turime saugoti, o paslaugos, suteikiančios visuotinį saugumą iš vieno šaltinio, įsigyti neįmanoma. Saugomų objektų ir grėsmių spektras yra begalinis ir kintantis, todėl nereikėtų stebėtis, kad saugumo paslaugas teikiančios bendrovės ar asmenys specializuojasi siauroje srityje. Vargu ar kam pavyktų surasti bendrovę, kuri prekiautų gaisro detekcijos sistemomis, apsaugos nuo įsilaužimo į transporto priemonę signalizacijomis, seifais, kriptografinėmis priemonėmis, teiktų draudimo paslaugas, galėtų paskiepyti nuo erkinio encefalito ir saugiai

pargabentų jūsų vaiką iš mokyklos. Paminėjau tik mažą dalį saugumo priemonių. Akivaizdu, kad, norint apsaugoti viską ir visus nuo visko, tenka pasukti galvą ir savarankiškai nuspręsti, kaip sudėlioti prioritetus, paskirstyti resursus ir pasiekti pageidaujamą saugumo lygį, t. y. valdyti riziką. Tai, kad rizikos valdymu užsiima diletantai, specialistai skirtingai interpretuoja tuos pačius dalykus, taip pat didelė saugumo priemonių įvairovė, literatūros trūkumas ir dar daug kitų dalykų nulemia neefektyvų rizikos valdymą. Tikiuosi, kad mano iniciatyva – saugumo užtikrinimo problematikos apžvalga – padės susiprasti pradedantiesiems ir paskatins diskutuoti profesionalus.

Saugomi objektai. Ką norite apsaugoti? Retai žmonės į tokį paprastą klausimą sugeba atsakyti aiškiai ir išsamiai. Nacionalinio saugumo strategijos (Žin., 2002, Nr. 56–2233) 7 str. aprašyti gyvybiniai nacionalinio saugumo interesai – interesai, kuriuos pažeidus kiltų rimta grėsmė Lietuvos valstybės ir visuomenės egzistavimui: suverenitetas, teritorijos vientisumas, demokratinė konstitucinė santvarka, pilietinė visuomenė, pagarba žmogaus ir piliečio teisėms bei laisvėms ir jų ap-

sauga, taika ir gerovė valstybėje. Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijoje išskiriama Europos visuomenės gyvenimo kokybė ir ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsauga. Neabejoju, kad kiekvienam doram Lietuvos Respublikos piliečiui tai labai svarbūs dalykai, visi piliečiai privalo juos ginti ir saugoti, tačiau norėdami apsaugoti žmonę, bendrovę ar šeimą, privalome nusileisti ant žemės ir įvardyti tuos dalykus, kurių saugumu privalome pasirūpinti patys. Asociacijos *Apsaugos verslo grupės* svetainėje www.avg.lt skelbiamame dokumente „Objektų, statinių, pastatų ir patalpų fizinių, elektroninių, techninių ir organizacinių saugos priemonių taikymo reikalavimai“ objektai, statiniai, pastatai, patalpos, teritorijos pagal rizikos lygį skirstomos į keturias saugos klases: nuo didelės iki mažiausios rizikos, tačiau, mano manymu, toks skirstymas nėra racionalus, nes paprastai saugome ne teritoriją ar pastatą, o juose esančius objektus, kurių atžvilgiu saugos priemonės diegiamos apsaugos ruožais. Akivaizdus dokumento trūkumas pastebimas analizuojant saugos reikalavimus, taikomus paslaptį subjektų naudojamoms teritorijoms ir pastatams, kuriuose saugomos valstybės ir tarnybos paslaptys: reikalavimai geriausiai atveju užtikrina įslaptintų dokumentų ir elektroninių laikmenų, kur yra įslaptintos informacijos, apsaugą nuo pagrobimo, tačiau neužtikrina įslaptintos informacijos, perduodamos verbaline ar elektronine forma, apsaugos, apsaugos nuo neteisėto susipažinimo, visiškai nenumatytos kai kurios Valstybės ir tarnybos paslaptį įstatymo (Žin., 1999, Nr. 105-3019) ir įstatymo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatytos privalomos saugumo sritys (pvz., personalo ir įmonių patikimumas). Nenorėčiau sutikti ir su valstybės valdžios ir valdymo institucijų priskyrimu didelės rizikos objektams, nes tokie objektai kaip Valstybės saugumo departamento, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir vietos savivaldos pastatai priskiriami tai pačiai kategorijai, nors rizikos akivaizdžiai skirtingos. Dokumente „Objektų, statinių, pastatų ir patalpų fizinių, elektroninių, techninių ir organizacinių saugos priemonių taikymo reikalavimai“, mano vertinimu, puikiai išdėstytas sisteminis požiūris, tačiau siūlau į saugumą pažvelgti kitu aspektu.

Aš norėčiau gyventi 100 metų, kad mano artimieji būtų sveiki, kad šeimos gerovė išliktų stabili, man būtų nesmagu, jei mano augintinį partrenktų automobilis ar mano dukros puoselėjamą augalą užpultų amarai, nenoriu minti tardytojo slenkščio dėl to, kad kažkas, pasinaudojęs mano asmens duomenimis, padarė nusikaltimą, nusipirkęs daiktą,

noriu jį gauti sutartu laiku, o pavogtą daiktą noriu atgauti. Paminėjau tik mažą dalį grėsmių, nuo kurių aš norėčiau apsisaugoti, tačiau išvardijau visus objektus, kuriuos noriu apsaugoti. Efektyviam saugumo planui parengti reikalingas sisteminis požiūris, todėl saugomus objektus reikia grupuoti. Išskirčiau tokius objektus: asmenys, gyvūnai ir augalai, turtas, veikla. Tokį grupavimą pasirinkau todėl, kad kiekviena objektų grupė išsiskiria specifinėmis, tik tai grupei būdingomis savybėmis. Pasirinktas grupavimas geras dar ir tuo, kad labai patogiu sistemiškai vertinti atskirai grupei būdingas grėsmes, o vėliau – kompleksiskai planuoti saugumo priemones.

Rezonansiniai įvykiai – Kiesų žmogžudystė, verslininko Nikolajaus Travino nužudymas, „Mokesčių inspekcija“ pramintos nusikalstamos grupuotės vykdyti verslininkų pagrobimai, vaiko pagrobimas iš darželio, šalyje įvykdytų smurtinių nusikaltimų statistika, vis dažniau pasikartojantys teroristų ar ekstremistų išpuoliai artimose valstybėse – byloja, kad asmens saugumo svarba auga. Belieka atsakyti į vienintelį klausimą: „Kas turi pasirūpinti asmens saugumu?“ Tam tikrą saugumo lygį užtikrina valstybė, darbo vietoje jūsų saugumu turi pasirūpinti darbdavys, pasirūpinti vaikais – tėvų, mokytojų pareiga, tačiau, jei esate didesnės rizikos objektas, to nepakanka – būtinos papildomos saugumo priemonės, kurias paprastai įgyvendina suinteresuota organizacija: valstybė – jei esate svarbus valstybės asmuo, organizacija – jei sukuriate organizacijai reikšmingą, išskirtinę pridėtinę vertę, kitais atvejais saugumas yra jūsų asmeninis reikalas.

Gyvūnų ir augalų sauga paprastai nepriskiriama bendro saugumo sričiai, išskyrus atvejus, kai gyvūnai saugo turtą arba kai gyvūnai ar augalai yra pragyvenimo šaltinis, tačiau derėtų įvertinti

gyvūnų ir augalų apsaugos klausimus, planuojant saugumo priemones visur, kur jie yra, ar ten, kur numatoma juos auginti. Tvorą atlieka daug saugumo funkcijų, o pasirinkę tinkamą tvoros tipą, vartų konstrukciją, būsite tikri, kad augintiniai neišbėgs į gatvę, kur jų tyko pavojai, gyvūnus perveždami narveliuose pasirūpinsite ne tik savo, bet ir jų saugumu, o jei augintinį paskiepsite ir paženklinsite, tai galite tikėtis, kad jis gyvens ilgai ir laimingai. Paprastai pakanka kam nors pavesti augintiniais ir augalais rūpintis, nepaliekant jų likimo valiai.

Turtas – objektas, į kurį kėsinamasi dažniausiai, todėl retai kam kyla abejonė, kad jį reikia saugoti. Turto apsaugos planavimas dėl turto formų įvairovės yra komplikuoatas, todėl, siekiant racionaliai parinkti apsaugos priemones, tenka jį grupuoti detalčiau. Dažniausiai pasitaikantis grupavimas – turto skirstymas į materialųjį ir nematerialųjį. Kai kurios saugumo priemonės tinka apsaugoti vienos ir kitos grupės objektams, bet yra esminių skirtumų, į kuriuos privalo atsižvelgti siekiant visapusiškos apsaugos. Yra objektų, kurių forma gali kisti, pvz., grynieji pinigai rytoj pavirs elektroniniais, poryt – investicija. Kiekviena forma saugoma skirtingai, bet tai tik išimtis, į kurias tenka atsižvelgti. Visgi turto skirstymo į materialųjį ir nematerialųjį nepakanka, kadangi ir šiose grupėse yra didelė objektų įvairovė, turinti įtakos apsaugai. Pastatui, transportui, amunicijai, informacijai, išradimams ar autorinėms teisėms apsaugoti reikia skirtingo saugumo priemonių derinio. Minėtus pavyzdžius reikia grupuoti į dar mažesnes grupes, pavyzdžiui: transportas – automobiliai, traukiniai, laivai ir orlaiviai; informacija – asmens duomenys, paslaptys (valstybės ir tarnybos (pastarosios skirstomos pagal slaptumo žymas – „Riboto naudojimo“, „Konfidencialiai“, „Slaptai“ ir „Visiškai slaptai“), komercinės, profesinės, banko) ir t. t. ▶

► Kiekvienai turto grupei, pogrūpiui keliami skirtingi saugos reikalavimai. Turėčiau parašyti turto žinyną, jei toliau grupuočiau turtą, tačiau joks universalus žinynas netiks unikaliai įstaigos, bendrovės ar asmens disponuojamam turtui sugrupuoti, todėl lieka vienintelė išeitis – rengti savotiškus žinynus patiems. Turto grupavimo kriterijų siūlau ieškoti teisės aktuose. Įstatymai, nutarimai, kodeksai ir kiti teisės aktai nėra blogybė, kuri tik riboja mūsų galimybes, jie taip pat gina mūsų teises, tereikia tinkamai tuo pasinaudoti. Viename seminare teko išgirsti saugumo specialisto skundą, kad Seimo nariai išsireikalauja iš jų bendrovės informacijos, kuri turi potencialią vertę, kol jos nesužino tretieji asmenys, ir ją skelbia viešai. Seimo narys nėra šventa karvė – jis turi teisę gauti informaciją, tačiau, kaip ir visi piliečiai, jis privalo laikytis teisės aktų nustatytų normų. Pažymėkite tokią informaciją žyma „Komerčinė paslaptis“, įrašykite nuorodą, kad dokumente pateiktą informaciją saugo įstatymas, perduokite dokumentą pasirašyti, o viešai paskelbus informaciją pateikite ieškinį, pasinaudokite spaudos (viešumo) galia, ir kito tokio karto teks laukti ilgai. Pažymėkite dokumentą teisės aktuose nenumatyta žyma arba nežymėkite jokia žyma, nefiksuokite informacijos perdavimo – beliks tik graužti nagus.

Veiklos apsauga retai pripažįstama saugumo dėmesio vertu objektu. Veiklos apsaugą suprantu kaip sprendimo priėmimo proceso apsaugą nuo neteisėtos įtakos ir veiklos tęstinumo užtikrinimą. Apsaugodami asmenį nuo šantažo, papirkimo, grasinimų, o informaciją – nuo atskleidimo, apsaugosime sprendimo priėmimo procesą – tai dažniausiai išsakomas kontrargumentas teiginiui, kad veiklos apsauga yra atskiras objektas. Nesutinku su tokiu vertinimu, nes šiuo atveju turime saugotis suinteresuotų asmenų šališkų sprendimų. Interesai neatsiranda vien dėl grėsmės asmeniui – tai ir giminystės ryšiai, padėka pataikūnams, principai *akis už akį* ar *ranka ranką plauna*, konkurentų atsikratymas, subjektyvi asmeninė nuomonė, godumas ir pan. Saugumo priemonės šiuo atveju – interesų deklaravimas, pasižadėjimas, procedūrų nustatymas ir sprendimų kontrolė – tik iš dalies taikomos kitų mano jau įvardytų objektų apsaugai. Veiklos tęstinumas ekstremalių situacijų atveju, kai teisių ar galimybių naudotis turtu apribojimas, valdymo sutrikdymas ir panašūs dalykai gali nulemti įmonės, bendrovės (artimiausiu metu ir asmens) bankrotą, pasiekiamas įgyvendinus alternatyvius, iš anksto numatytus sprendimus, pavyzdžiui, jei elektros tiekimo sutrikimas pridarytų milžinišką

nuostolių, neįvykdytume įsipareigojimų, prarastume svarbius klientus. Todėl vertėtų įsirengti autonominę elektrinę, nes pavėluotai gauta draudimo išmoka tiks tik bankroto išlaidoms padengti.

Grėsmės. Dėl aiškumo pirmiausia reikia aptarti grėsmės ir rizikos terminus, nes šių sąvokų vartojimas sinonimiškai kelia sumaištį. Rizikos termino sampratos įvairovė didelė ir dažniausiai turi neigiamą atspalvį, išreiškiamą kaip pavojus ar grėsmė, tačiau kartais rizika traktuojama kaip pavojaus ir galimybės santykis. Sąvokos aiškinimas per jos kilmę yra ta priežastis, kodėl rizika tapatinama su grėsme. Tačiau šiuolaikinėje mokslinėje literatūroje vartojama rizikos išraiškos forma, kur rizika išreiškia potencialaus nuostolio dydžio ir grėsmės patyrimo tikimybės santykiu ir matuojama koeficientu arba pinigine išraiška. Tokia išraiškos forma išskiria riziką ir grėsmę kaip skirtingus dalykus, turinčius glaudų ryšį: grėsmė – veiksnys, kuris sukelia riziką patirti nuostolių.

Grėsmių klasifikavimas – dar vienas painus uždavinys. Painus tuo, kad daugelis grėsmių turi keletą vardų. Nuo ko gi saugoti dokumentus saugykloje? Nuo gamtinės kilmės grėsmės, hidrometeorologinio reiškinio, liūtis, škvalo, šlapdrabis, kritulių, potvynio, drėgmės, vandentiekio avarijos ar vandentiekio avariją galinčio sukelti nusivylusio darbuotojo? Būtų klaida paskelbti karą visais frontais – planavimas truks ilgai ir baigsis dokumentams beveik sutrūnijus... Visais paminėtais atvejais žalos padarymo būdas – dokumentų sugadinimas ar sunaikinimas vandeniu. Apsaugos priemonės

galime parinkti atsižvelgdami į grėsmės sukėlėją (gamta, žmogus, technika) arba į grėsmės pasireiškimą (užtvindymas, užliejimas, reikšmingas drėgmės padidėjimas) aptikimą ir reaguojimą į ją, arba į grėsmės tikimybės sumažinimą. Pirmuoju atveju, kai grėsmės sukėlėjas yra žmogus, galime gintis užtikrindami, kad į saugyklą patektų tik patikimi darbuotojai, antruoju atveju reikėtų įdiegti drėgmės reguliavimo sistemą, trečiuoju – padaryti saugomų dokumentų elektronines kopijas. Saugumo priemonių parinkimui įtakos taip pat turi grėsmių sukėlėjų tikslai – grėsmę dauguma atveju galima eliminuoti pasiekus, kad tikslo siekis visomis prasmėmis kainuotų daugiau nei galima nauda. Teko susipažinti su keletu grėsmių (kai kada įvardijama kaip rizikos) klasifikavimo sistemų, tačiau paprastai jose įvardijamos tik pačios grėsmės arba klasifikavimas būna skirtas tam tikrai veiklai analizuoti, pavyzdžiui, klasifikuojamos tik su finansais susijusios rizikos, todėl visą reikiamą informaciją apie grėsmes siūlau sisteminti patiems 1 lentelėje pateiktu principu.

Rizikos valdymas. Nepakankamas dėmesys rizikai, netinkamas jos valdymas gali sukelti nuostolių, finansinės būklės blogėjimą, sutarčių nevykdymą, o tai gali kelti grėsmę veiklos tęstinumui ir baigtis bankrotu ar organizacijos likvidavimu. Klasikinėje mokslinėje literatūroje nurodomos šios valdymo funkcijos: išteklių ir procesų planavimas, organizavimas, vadovavimas ir kontrolė. Rizikos valdymas tėra bendro veiklos valdymo dalis, kuriam būdingos tos pačios funkcijos ir kurio tikslas

Grėsmės sukėlėjas		Grėsmė	Galimi grėsmės sukėlėjų tikslai / poveikis saugomiems objektams
Žmogiškosios kilmės	Nusikalstama grupuotė	Vagystė, plėšimas, asmenų pagrobimas ir t. t.	Turto užvaldymas ir t. t.
	Konkurentas	Papirkimas, šantažas, grasinimas, pramoninis šnipinėjimas ir t. t.	Klientų perėmimas, rinkos, technologijų užvaldymas, bendrovės sužlugdymas ir t. t.
	Nusivylęs darbuotojas	Sabotažas (avarijos sukėlimas elektros tiekimo, vandens, dujų sistemose, duomenų perdavimo tinkluose, turto sunaikinimas, teritorijos užteršimas nuodingomis medžiagomis ir t. t.)	Kerštas ir t. t.
	Programišius	Elektroninių duomenų vagystė, sunaikinimas, internetinės svetainės blokavimas ir t. t.	Turto užvaldymas, pasipuikavimas ir t. t.
	Teroristinė grupuotė / teroristas	Terorizmas (įkaitų pagrobimas, nužudymas, sprogdinimas, teritorijos užteršimas radioaktyviomis, cheminėmis ar biologinėmis medžiagomis ir t. t.)	Politinių siekių įgyvendinimas ir t. t.
	Užsienio šalių žvalgyba ar saugumo tarnyba	Ardomoji veikla (raginimas, agitavimas pažeisti ar nesilaikyti nustatytos tvarkos), kibernetinės atakos, šnipinėjimas, sukompromitavimas ir t. t.	Politinės santvarkos pakeitimas, karinės galios sumažinimas ir t. t.

Gamtinės kilmės	Hidrometeorologiniai reiškiniai (potvynis, krituliai (vanduo, sniegas, ledas), vėjas, perkūnija, labai aukšta arba žema temperatūra...)	Užtvindymas, užliejimas, perkrovų sukėlimas, gaisras, sausra ir t. t.	Žmonių ar gyvūnų žūtis ar sužalojimas, turto sunaikinimas, veiklos sutrikdymas
	Pavojingi geologiniai procesai (seisminiai, gravitaciniai, karstiniai), ugnikalnio išsiveržimas...	Sugriovimai ir t. t.	
	Augalų kenkėjų antplūdžiai, vabzdžiai	Derliaus sunaikinimas, žmonių ir gyvūnų sugėlimas, užkrėtimas ligomis ir t. t.	
	
Techninės kilmės	Avarija pramonės įmonės sandėliuose arba kituose statiniuose, kuriuose gaminamos, perdirbamos, laikomos, perkraunamos, naudojamos, sandėliuojamos pavojingos cheminės medžiagos ir preparatai ar tvarkomos jų atliekos	Gaisras, sugriovimai, užterštumas, ligos, užtvindymas, transportavimo kelių blokavimas ir t. t.	Žmonių ar gyvūnų žūtis ar sužalojimas, turto sunaikinimas, veiklos sutrikdymas
	Gaisrai objektuose, kuriuose galimas sprogimo pavojus		
	Transporto priemonių, kuriomis vežamos radioaktyviosios ar kitos pavojingos cheminės medžiagos, preparatai ir jų atliekos, avarijos		
	Dujotiekio, naftotiekio avarijos		
	Hidrotechninių statinių griūtys		
	Naftos gavyba ir transportavimas Baltijos jūroje		
	...		
Socialinės kilmės	Pavojingų užkrečiamųjų ligų protrūkiai ir endeminiai užkrečiamųjų ligų židiniai	Ligos ir t. t.	Žmonių ar gyvūnų žūtis ar sužalojimas, veiklos sutrikdymas ir t. t.
Ekonominės kilmės	Infliacija	Finansiniai nuostoliai ir t. t.	Turto praradimas, veiklos sutrikdymas ir t. t.
	Valiutų kurso pokytis		
	Skolininkų bankrotas ar nemokumas		
	Žaliavinių arba biržos prekių kainų pokytis		
	...		
Teisinės kilmės	Turto areštas	Finansiniai nuostoliai, veiklos partnerių, klientų praradimas ir t. t.	Pajamų netekimas, veiklos sutrikdymas ir t. t.
	Kontraktų nevykdymas		
	...		
...

1 lentelė. Grėsmių klasifikavimas

► – numatyti grėsmes, jas įvertinti ir rizikos valdymo priemonėmis užtikrinti toleruojamos rizikos lygį. Rizikos valdymo procedūros išsamiai aptariamos Lietuvos standartizacijos departamento patvirtintame Europos standarte LST EN ISO 17666:2003 „Erdvės sistemos. Rizikos valdymas“, šią temą ne kartą leidinyje „Rizikos faktorius“ aptarė asociacijos *Apsaugos verslo grupės* valdybos narys, UAB Fizinės apsaugos centro direktorius Vytautas Šaikus, todėl čia pasidalinsiu tik mintimis apie praktiškai patirtus dalykus.

Kaip jau minėjau, pastatui, transportui, pini-gams, informacijai, išradimams apsaugoti reikia skirtingo saugumo priemonių derinio ir jei saugumo priemonės planuosime atskirai kiekvienam objektui, tai saugumas kainuos brangiai, tikriausiai bus sunkiai valdomas, vadinasi, neefektyvus. Saugumo priemonių parinkimui įtakos turi jau minėti grėsmių faktoriai, saugomo objekto specifika (pvz., minėta saugumo priemonė „padaryti saugomų dokumentų elektronines kopijas“ bus netinkama, jei saugykloje saugomi originalūs dokumentai (sutartys, testamentai, seni pergamentai ir pan.), kurių kopijos neturi juridinės galios ar istorinės vertės), žinoma, finansinės, techninės galimybės ir užsakovo teikiami prioritetai.

Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad organizacijos rizikos valdymas nėra pagrindinė, tačiau tikrai labai svarbi veiklos dalis. Organizacijos vidaus saugumas nesukuria produkto, kurį galima realizuoti, tačiau jį apsaugo ir sudaro palankias sąlygas tokiam produktui kurti. Saugumas kainuoja, sumažina potencialą, leidžiantį sukurti daugiau produkto, todėl kartais traktuojamas kaip trikdys. Tokiose organizacijose saugumo specialistai prisimenami tik įvykus nelaimei. Toks požiūris paprastai nulemia tai, kad saugumui skiriami riboti resursai, jie dažnai apkarpmi, rizikos valdymas nesiejamas su organizacijos veikla (planai nederinami tarpusavyje). Tokioje situacijoje didžiausias saugumo specialisto galvos skausmas turėtų būti vadovą įtikinti saugumo svarba ir rasti saugumo vietą bendroje veikloje, kitu atveju, įvykus nelaimei, viso labo būsite atpirkimo ožys.

Kitas dalykas, kuris tikriausiai kirba ne vieno galvoje skaitant šį straipsnį, – tai klausimas, ar išties visko apsauga nuo visko turi būti vienose rankose. Mano atsakymas – tikrai ne, tačiau veiklos koordinavimas būtinas. Svarbu, kad saugumo funkcijos nesidubliuotų ir apimtų visas sritis. Kad būtų užtikrintas kompiuterių tinklo saugumas, įeigos kontrolė, investicijų saugumas, darbų sauga, pasirūpinta transporto draudimu, administruo-

jami įslaptinti dokumentai, reikėtų labai plačios kvalifikacijos specialisto. Kartais tai yra vienintelė išeitis, kai organizacija labai maža, tačiau didesnėse organizacijose funkcijos paprastai paskirstomos personalo, administracijos, specializuotiems saugumo (vindikacijos, kibernetinio saugumo, informacijos apsaugos ir pan.) padaliniais. Funkcijų paskirstymas – vadovo uždavinys. Koordinavimo svarbą galima atskleisti konkrečiu pavyzdžiu. Taigi, beveik visose pavyzdingose valstybinėse institucijose tenka pastebėti tokį reiškinį: Civilinės saugos įstatymas (Žin., 1998, Nr. 115–3230) įpareigoja patvirtinti ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, Priešgaisrinės saugos įstatymas (Žin., 2002, Nr. 123–5518) reikalauja parengti valstybės tarnautojų ir darbuotojų veiksmų kilus gaisrui planus, Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas – patvirtinti įslaptintos informacijos evakuacijos arba sunaikinimo planus karo padėties ar ekstremaliųjų situacijų atveju; visi šie planai yra ir ne vienai atsakingai tarnybai nekelia abejonių, tačiau paprastai niekas negali paaiškinti, kokių planu vadovausis organizacija, kai kils gaisras, nes viename plane numatyta, kad darbuotojai šalina ekstremalios situacijos padarinius, evakuoja gyventojus ir gelbėja turtą, kitame – kad skubiai palieka pastatą, pagal trečią dalis darbuotojų turi imtis dokumentų evakuacijos... Energetinio saugumo ir Kibernetinės gynybos centrai – dvi organizacijos, kurių saugumo koncepcijos iš esmės skirtingos: pirmoji orientuota į objekto (energetiniai resursai) apsaugą, kita – į konkrečios grėsmės (kibernetinės atakos) atrėmimą. Šių centrų koncepcijos – puikūs pavyzdžiai, kokių principu organizacijoje galima skirstyti saugumo funkcijas.

Be viso to, įvertinus rizikas, būtina parinkti rizikos valdymo būdus. Išskiriami keturi būdai: transformavimas (rizikos pasidalijimas su kitais, pvz., draudimas), išvengimas (veiklos, kuri gali sukelti ar padidinti riziką, nevykdymas, įtartinų ir nežinomų tiekėjų paslaugų atsisakymas), apribojimas (rizikos išskaidymas, susijungus keliems ta veikla užsiimantiems dalyviams, pavojingų medžiagų kiekio ribojimas ir pan.), švelninimas (saugos ir perspėjimo sistemų, priemonių įrengimas ir naudojimas). Švelninimas – rizikos valdymo būdas, kurį noriu aptarti plačiau, nes šio būdo priemonių klasifikavimas kelia daugiausia diskusijų. *Apsaugos verslo grupės* įsteigti Automobilių saugos, Mechaninės saugos, Elektroninės saugos ir Saugos tarnybų komitetai, mano supratimu, sudaryti taip, kad geriausiai atstovautų praktikoje susiformavusių verslo grupių interesams, tačiau tokiu principu

klasifikuoti priemonės neparanku, nes automobilių saugai gali būti pritaikytos ir mechaninės ar elektroninės priemonės. Tai painu. Dauguma atvejų, klasifikuojant šias priemones, kaip kriterijus imamos tokių priemonių savybės, tačiau skirtumas yra labai nežymus ir laikui bėgant jis dažnai išnyksta (pvz., mechaninės priemonės tampa elektromechaninėmis). Siūlau šioje srityje pasitelkti mano kiek transformuotą (įslaptintos informacijos specialistų taikomą) saugumo priemonių klasifikavimo sistemą. Ją sudaro personalo ir organizacijų patikimumo užtikrinimas, fizinė sauga, saugomų objektų valdymas ir kontrolė. Esu tikras, kad pastarasis sakiny s daugeliui sukėlė nuostabą, todėl privalau jį paaiškinti išsamiau.

Personalo patikimumas – asmenų kandidatūrų tikrinimo procedūros, leidžiančios nustatyti, ar asmuo yra patikimas ir lojalus, kontrolė ir periodiškas instruktavimas dėl saugos reikalavimų, atsakomybės juos pažeidus. Organizacijų patikimumas – organizacijų tikrinimo procedūros, leidžiančios nustatyti, ar organizacija yra patikima ir pajėgi įgyvendinti keliamus sandorio reikalavimus, sandorio apsaugos priemonių ir procedūrų taikymas sandorių sudarymo bei vykdymo metu. Privačiame sektoriuje galima pastebėti atskirus šių priemonių elementus ir visiškai priešingai viskas vyksta valstybiniame sektoriuje, pavyzdžiui, valstybės ir tarnybos paslapčių apsauga neįsivaizduojama be personalo ir organizacijų patikimumo užtikrinimo procedūrų. Mane kiek nustebino dr. Arūno Kazlauskio 2005 m. leidinio „Rizikos faktorius“ straipsnyje „Strateginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų fizinės saugos priemonių taikymo teoriniai ir praktiniai aspektai“ paminėtos NATO direktyvos šio straipsnio kontekste. Pirmiausia paminėtos direktyvos skirtos vien tik įslaptintos informacijos apsaugai užtikrinti, antra, nustebino direktyvos AC/35-D/2000 *Directive on personnel security* pavadinimo vertimas „Darbuotojų saugos direktyva“. Pažodinis vertimas teisingas, tačiau direktyvoje reglamentuojamas personalo tikrinimo dėl jų patikimumo ir lojalumo nustatymo procedūros, todėl tikslesnis direktyvos pavadinimo vertimas būtų „Personalo patikimumo (saugumo) direktyva“. Kita vertus, valstybinės institucijos nelinkusios dalytis savo patirtimi, paminėtos direktyvos pažymėtos žyma NATO UNCLASSIFIED, o tai reiškia, kad jos negali būti viešinamos, tačiau galima rasti tais pačiais principais parengtų analogiškų dokumentų, pavyzdžiui, Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą ar 2011 m. kovo 31 d. ES Tarybos sprendimą „Dėl ES įslap-

SECOLink®

Inovacijos saugiam gyvenimui

SAREME, UAB

Naugarduko g. 32/2, LT-03225 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 2333377, tel./faks. (+370 5) 2333567

Ei. paštas: info@sareme.lt

www.sareme.lt

SAREME

▶ tintos informacijos apsaugai užtikrinti skirtų saugumo taisyklių“ (2011/292/ES). Privatus sektorius turi labai ribotą priemonių personalo ir organizacijų patikimumo procedūroms įgyvendinti arsenalą, tačiau išradingumas gali padėti pasiekti puikių rezultatų ir šiame sektoriuje. Vieša paslaptis, kad didžiąją dalį nusikaltimų padaro pačios organizacijos darbuotojai, o būtent šios procedūros sudaro galimybę nustatyti potencialius pažeidėjus ir laiku imtis prevencinių priemonių; pasidomėjus potencialaus verslo partnerio veiklos istorija, planais, aktualios pramonės šakos padėtimi, perspektyvomis pasaulinėje rinkoje, galima išvengti ekonominės ar teisinės kilmės grėsmių.

Fizinė sauga – saugumo priemonių, skirtų apsaugoti objektus nuo grėsmių, įdiegimas ir naudojimas, procedūrų nustatymas ir įgyvendinimas. Dažnai tenka girdėti, kad viena ar kita priemonė yra pagrindinė, tačiau, mano supratimu, tai iš principo neteisingas vertinimas, nes kas tinka vienam, netinka kitam, pavyzdžiui, perimetro elektroninė apsauga visiškai neduos naudos, jei norėsite apsaugoti verbalinę informaciją nuo tiesioginio pasiklausymo, tam įtakos turės atstumas iki perimetro,

pastato, patalpos charakteristikos ir pan. Pateiktu atveju, kai reikia apsaugoti informaciją, apsaugos priemonių įdiegimas ruožais puikiai tinka apsaugoti laikmenas (popierius, negatyvai, pozityvai, elektroninės laikmenos ir pan.), kuriose užfiksuota tokia informacija, tačiau verbalinei informacijai, elektronei informacijai tinkluose, gabenamai ar sandorių metu sukuriamai informacijai reikės kitų priemonių. Fizinės saugos priemonės siūlau planuoti atsižvelgiant į grėsmės pobūdį (apsaugos nuo pasiklausymo, pagrobimo, sugadinimo ir pan. priemonės).

Žinoti, kiek turite pinigų ir kur jie yra, ar periodiškai skaičiuoti į ekskursiją išvežtus mokinius yra lyg ir savaime suprantami dalykai. Budrumas turėtų būti savaime suprantamas dalykas ir kiekvieno saugomo objekto atžvilgiu, antraip anksčiau ar vėliau jo neteksite. Saugomų objektų valdymas ir kontrolė – objektų administravimas, tinkamas saugojimas, profilaktika (skiepai, transporto techninė apžiūra, garantinis aptarnavimas ir pan.), inventorizavimas – priemonė, lygiavertė kitoms saugumo priemonėms. Galima įdiegti pažangiausias saugumo technologijas atitinkančią įrangą, ta-

čiau jei gamybos metu nesugebate sukontroliuoti medžiagų srautų, pamirštate iš partnerių atsiimti žaliavos likučius, tik po savaitės pasigendate ant stalo buvusio nešiojamojo kompiuterio, tai visos įdiegtos priemonės – pinigai, išmesti į balą.

Galiausiai paskutinis akcentas: parengus rizikos valdymo planą, organizavus priemonių įgyvendinimą, sėkmingai vadovaujant, nereikia pamiršti kontrolės. Kontrolė – labai reikšminga ir sudėtinga vadybos funkcija, ji taip pat padeda vadovams stebėti planavimo, organizavimo bei vadovavimo efektingumą ir, iškilus reikalui, imtis koreguojamųjų veiksmų. Šioje srityje turiu tik vieną pastabą – kaip ir planavimas, kontrolė turi būti visapusiška ir derinama tarp atsakingų padalinių. Privatų verslą kontroliuoja begalė institucijų ir dažniausiai jie veiksmų tarpusavyje beveik nederina, deja, tenka tai pastebėti ir organizacijų viduje. Kai audito, vindikacijos, apsaugos, buhalterijos ir tiesioginė vadovų kontrolė nederinama ir nekoordinuojama, eikvojami resursai, netinkamai parenkami prioritetai, nukenčia efektyvumas. ●

IR spindulių linijinis dūmų detektorius

Pagaminta Anglijoje

the firebeam™

Standartinį **firebeam** rinkinį sudaro pagrindinis įrenginys, kontroliuojanti klaviatūra, vienas reflektorius, raktelis, testavimo filtras ir montavimo gidas. Standartinis rinkinys naudojamas 5-40 metrų atstumui.

- Veikimo atstumas: 5–40m, 80m, 100m (naudojant atitinkamus reflektorius);
- automatinis susiderinimo mechanizmas;
- maitinimo įtampa: 10.2 - 40VDC;
- naudojama srovė budėjimo režime: 3mA (galima jungti į adresuojamos sistemos kilpą);
- naudojama srovė aliarmo metu: 3mA.

KAUNAS

Studentų g. 2B, LT-50246
Tel.: (37) 452947, 453588
Tel./faks.: (37) 454033
El. paštas: prekyba@eproma.lt

VILNIUS

Gerosios Vilties g. 38, LT-03143
Tel./faks.: (5) 2331066
El. paštas: vilnius@eproma.lt

5-40m, 80m, 100m

Aktyvi automobilių paieškos sistema **TOTALGUARD**

G. Lavrinovičiaus firma CLAVIS įkurta 1993 metais. Nuo pat veiklos pradžios importuojame ir montuojame automobilių apsaugos sistemas, jų priedus, garso aparatūrą bei kitą komforto įrangą. Šiandien savo klientui galime pasiūlyti bet kokio sudėtingumo elektroninę, mechaninę apsaugos sistemą, aktyvią arba pasyvią automobilių paieškos sistemą, taip pat sistemą, saugančią nuo atviros vagystės, arba automobilių žymėjimą. Galime pasiūlyti ir kitą su automobilių komfortu susijusią įrangą.

G. Lavrinovičiaus firma CLAVIS yra asociacijos *Apsaugos verslo grupės* narė ir turi teisę atlikti visų lygių apsaugos sistemų montavimo darbus transporto priemonėse pagal viešosios įstaigos „Saugos ekspertizė“ pažymėjimą Nr. 09.

Produktams ir jų montavimo darbams suteikiame garantiją. Darbus atliekame laikydamiesi įmonės standarto IST 2179369 – 02:1999. Esame apdraudę produkto ir darbų civilinę atsakomybę.

Savo klientams suteikiame 24 val. techninę pagalbą, susijusią su apsaugos sistemomis, visoje Lietuvoje.

G. Lavrinovičiaus firma CLAVIS yra įgaliota „Guard Systems“ radijo paieškos, internetinių sekimo ir automobilių parko valdymo sistemų pardavėja ir montuotoja.

2011 metais firmos CLAVIS pristatyta aukščiausio lygio aktyvi automobilių paieškos sistema TOTALGUARD asociacijos *Apsaugos verslo grupės* rengiamame konkurse „Metų gaminytis 2011“, nominacijoje „Mobilijų objektų saugos sistema ir (ar) sprendimas“, tapo nugalėtoja. Ši sistema yra sukurta firmai bendradarbiaujant su belaidės radijo paieškos sistemas tiekiančia kompanija „Guard Systems“ ir saugos tarnyba „Grifs AG“. Sujungti profesionalūs aktyvios apsaugos ir radiolokacinės paieškos produktai ir paslaugos užtikrina maksimalų objektų saugumą!

Automobilyje montuojamas apsaugos modulis, kuris siunčia automobilio buvimo koordinatas. Esant nesankcionuotam automobilio judėjimui, į apsaugos pultą perduodamas aliarmo signalas, o į automobilio buvimo vietą siunčiamas arčiausiai esantis mobilus ekipažas. Apsaugos darbuotojai gali nustatyti automobilio buvimo vietą realiu laiku kelių metrų tikslumu. Vairuotojas identifikuojamas specialiu pakabuku. Sistema identifikuoja nutempimą, ryšio slopinimą, intervenciją į objekto elektros grandinę ar paieškos sistemą, kliento pranešimą. Nuslopinus GSM/GPS ryšį, aktyvuojamas radijo švyturėlis. Aukštos kvalifikacijos darbuotojų komanda stebėjimą vykdo 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę, 365 dienas per metus. Pasitvirtinus, kad įvyko vagystė, vykdoma kompleksinė objekto paieška, bendradarbiaujant „Guard Systems“, „Grifs AG“ ir jų partneriams bei vietinėms teisėsaugos struktūroms.

Paieškos sistema TOTALGUARD yra technologiškai suderinama su visais automobilių modeliais ir atitinka draudimo bendrovių reikalaujamą aukščiausią apsaugos lygį. Sistemą sudėtinga aptikti automobilyje. Sistemos montavimas atliekamas ypač slapta ir tik aukštos kvalifikacijos instaliuotojų. Sistemos montavimą visoje Lietuvoje vykdo firma CLAVIS bei jos įgaliotieji atstovai.

Aktyvi automobilių paieškos sistema TOTALGUARD yra patikimiausias ir aukščiausius saugumo reikalavimus atitinkantis produktas.

Norintiesiems apsaugoti savo automobilį nuo vagysčių firma CLAVIS rekomenduoja pažangiausią automobilių paieškos sistemą.

CLAVIS
SISTEMOS AUTOMOBILIAMS

PAGALBA
24 val.
8-698-20044

- Paieškos ir stebėjimo sistemos
- Apsaugos sistemos
- Garso aparatūra
- Laisvų rankų, radijo ryšio įranga
- Navigacinė įranga
- Automobilių statymo sistemos
- Specialios paskirties įranga
- Draudimo paslaugos

Tel./faks. +370 5 2315728
Verkių g. 32 B, LT-08221 Vilnius
El. paštas info@clavis.lt
www.clavis.lt

Fizinės saugos rojus

Gintautas Matačiūnas

...Čia saugoma viskas visur. Uniformuoti, pasitempę įvairaus amžiaus vyrai ir moterys dirba nelengvą apsaugos darbuotojo darbą. Vienų uniformos primena sovietinius milicininkus, kitų, su akselbantais, – garbės kuopos karius, juodos, su beretėmis – specialiosios paskirties dalinius, žalsvos – kariškius... Vis dėlto dažniausias vaizdas – balti marškiniai, juodos kelnės ir uniforminė kepurė. Visos uniformos su emblemomis ir antpečiais. Dar reiktų pridurti, kad tuo metu, kai buvo stebimas šis paveikslas, tame fizinės saugos rojuje oro temperatūra buvo daugiau nei 30 laipsnių Celsijaus. Tačiau nei dejuojančių, nei susiraukusių pamatyti neteko. Visi pasitempę, geranoriški ir paslaugūs. Rojuje, žinoma, tai savaime suprantama.

Pašaliečiui, menkai teišmanančiam šios šalies istoriją bei kultūrą ir visiškai nesuprantančiam kalbos, labai sunku suvokti, ką ir nuo ko saugo ištisa armija uniformuotų, neginkluotų žmonių. Juk šiame rojuje, kiek teko skaityti, matyti, girdėti ir patirti, nusikaltimų reta.

Daugeliui žinoma, kad čia pagaminama didžioji dalis pasaulinio saugos įrangos pyrago, bet jis ne tik išparduodamas visame pasaulyje – pasirodo, didžiulis jo kšnis lieka ir sėkmingai naudo-

jamas šalies vidaus rinkoje.

Taigi, supamas geranoriškų saugos darbuotojų, praktiškai visur stebimas budrių vaizdo kamerų akių, jautiesi ir, ko gero, iš tiesų esi visiškai saugus ir atsipalaidavęs.

Jau turbūt supratote, apie kokią „dangišką“ valstybę rašau. Taip, tai Kinijos Liaudies Respublika. Rojumi, ypač turėdamas galvoje fizinės saugos sritį, šią šalį vadinu todėl, kad saugos postų čia tiek daug, jog atrodo, jų visiems užtenka ir nereikia dėl jų nei rašinėti pasiūlymų, nei užsiiminėti telemarketingu, nei mažinti kainų, nei kitaip garbingai ir negarbingai konkuruoti. Tiesiog imi ir teiki saugos paslaugas. Kiek nori ir kur nori. (Iš karto perspėju, kad mano nuomonė gali būti ir klaidinga.)

Likimas visiškai neseniai atbloškė į šią didžiulę, labai savitą ir sunkiai perprantamą šalį. Kažin, ar dar kur pasaulyje tiek visko pagaminama kiek Kinijoje? Įdomu, ar surastume Lietuvoje, o gal net visame pasaulyje nors vieną namą, kuriame nebūtų nė vieno daikto, pagaminto arba išrasto Kinijoje?

Gana trumpą laiką būnant šalyje, jo pritrūko ir įsigilinti, kas, kaip ir koku pagrindu čia saugoma, kiek tai valstybinis ir kiek privatus verslas. Kol kas nepaaiškėjo, ar leidžiama jame reikštis užsienio investuotojams. Kadangi Kinijoje ketinu gyventi ilgokai, tikiuosi, atsiras noro ir galimybių nuosekliai apžvelgti visus su sauga susijusius klausimus.

Šįkart norėčiau papasakoti, kaip Pekine saugomi gyvenamųjų namų kvartalai. Kvartalai gali būti įvairaus dydžio: keletas penkiaaukščių namų arba keliolika daugiaaukščių, skirtumas tik toks, kad senos statybos, vadinamojo chruščiovinio tipo namuose, kadangi juose gyvena ne tokie pasiturintys žmonės, apsaugos mažiau, o gali ir visai nebūti. Dažniausiai pasitaiko postas su vienu apsaugos darbuotoju, apsaugos būdele ir pakeliamuoju užtvaru. Visi kvartalai aptverti. Per visą aptvėrimo perimetrą įrengtos kameros, naujesniuose kvartaluose – ir infraraudonųjų spindulių barjerai. Kamerys gausu ir kvartalo viduje. Apsaugos postų gali būti ir vienas, ir keliolika – tai priklauso nuo to, kiek

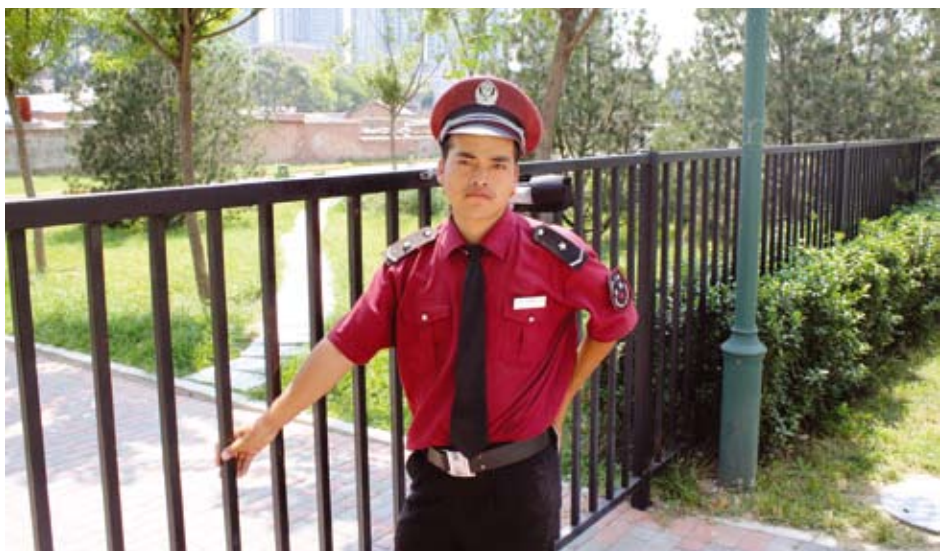

yra jėgimų ar įvažiavimų ir kiek pasiturintys piliečiai čia gyvena. Prie kiekvienų jėgimo arba įvažiavimo vartų, pakeliamųjų užtvartų ar vartelių sumontuoti magnetinių kortelių skaitytuvai. Kiekvienas žmogus, apsigyvendamas viename ar kitame kvartale, gauna to kvartalo magnetines korteles. Atėjusius svečius ar įvažiuojančius pašalinius automobilius apsauga registruoja. Automobilių judėjimą ir stovymą saugomoje teritorijoje nematoma akis seka labai budriai. Kartą teko pačiam stebėti, kaip neradęs kur pastatyti automobilio vairuotojas paliko jį ant žaliosios vėjos. Vos spėjus jam dingti iš akiračio, prisistatė pasitempęs apsaugos darbuotojas baltomis pirštinėmis, nešinas rato blokatoriumi. Modernus blokatorius buvo mikliai uždėtas ant rato, o prie stiklo priklijuotas ilgas raštas. Sugrįžusiam vairuotojui teliko skambinti, už pažeidimą susimokėti ir ilgai, mandagiai linkčiojant, atsiprašinėti, kol „krabas“ nuo jo automobilio rato buvo nuimtas.

Magnetinių kortelių skaitytuvai kartu su telefonspynėmis instaliuoti ir kiekvieno namo laiptinės duryse bei prie jėgimo į liftų aikštelę. Butų durų spynos, bent jau naujesniuose namuose, irgi elektroninės. Atrakinti galima elektroniniu raktu arba kodu. Kiek tai saugu, sunku pasakyti. Iš esmės juk atrakinti galima ir bet kokią mechaninę spyną.

Saugumo jausmą sukelia elektroninėmis priemonėmis griežtai ribojama pašalinių asmenų galimybė įeiti ir judėti teritorijoje, fizinės saugos darbuotojų gausa, daugybė vaizdo kamerų ir greitas reagavimas įvykus nustatytos tvarkos pažeidimui.

Ar viso to reikia? Kiek per trumpą laiką teko skaityti, girdėti ir patirti, žioplukas ir naivokas užsienietis, tikintis, kad ir pėsčiasis Pekino gatvėse turi kokias nors lygiavertis, bent jau dviratiniams ar mopėdų vairuotojams, eismo dalyvio teises, greičiau gali nukentėti ant jo užvažiavus dviračiui negu nuo vagystės ar kitokios nusikaltamos veikos. Nenuginčijamas faktas yra tai, kad fizinės saugos postų, bent jau šalies sostinėje Pekine, pristatyta visur ir saugoma beveik viskas. Šioje veikloje dalyvauja gausybė žmonių. Apsauga turi griežtus veiklos statusus. Tvarkai ir vidinei drausmei skiriama pakankamai dėmesio. Neretai prie didesnių objektų, keičiantis pamainoms, galima pastebėti tvarkingas apsaugos darbuotojų rikiutes ir ilgus, emocingus instruktažus. Ar reglamentuojamas darbo laikas, tikrai neaišku. Bent jau postuose, pro kuriuos tenka dažnai vaikščioti, visada galima išvysti tuos pačius darbuotojus. Kiekvieną savaitę, kiekvieną dieną, nuo ankstyvo ryto iki vėlaus vakaro. Taigi, kinai dirba tikrai daug. O ar visi jie daug uždirba? Tai dar teks išsiaiškinti. ●

FIRERAY® 3000

“End to End” tipo Optinis infraraudonųjų spindulių dūmų detektorius

FIRERAY® 3000 Sistema

FIRERAY® 3000 “End to End” tipo optinis infraraudonųjų spindulių dūmų detektorius sukurtas, sujungus naujausią optinę technologiją su pažangia elektronika bei programine įranga. Šis detektorius idealiai tiks ten, kur reikia apsaugoti dideles atviras erdves su aukštomis lubomis. Arba, jei priėjimas prie palubėje sumontuotų detektorių yra sudėtingas.

FIRERAY® 3000 yra puikus sprendimas patalpoms, kur erdvės skliti infraraudoniesiems spinduliams yra siauros, o sienų paviršiai gerai atspindi šviesą. Detektoriai yra itin estetiško dizaino, tad tiks tiek modernios architektūros pastatuose, tiek kultūros paveldo objektuose, ypač ten, kur lubos yra puoštos įvairiais ornamentais.

Ypatybės

- Atskiri aktyviniai siųstuvai ir imtuvai
- Nuo 5 iki 120 metrų veikimo diapazonas
- 2-jų laidų sąsaja tarp kontrolerio ir imtuvo
- Vieno ir dviejų detektorių pajungimo galimybė
- Atskiros gaisro ir klaidos rėlės kiekvienai zonai
- Patogus konfigūravimas kontroleriu su LCD ekranu
- Programuojamas jautrumas ir suveikimo riba
- Automatinis galios reguliavimas (AGC) pokyčių kompensavimui
- “First Fix” tvirtinimo sistema patogiam įrangos montavimui
- Galimybė siųstuvą maitinti nuo kontrolerio
- Imtuvai ir siųstuvai suderinami integruoto lazerio pagalba
- 5 metų garantija

Sertifikatai

Visame pasaulyje galiojančios atitikties, įskaitant EN54:12 ir UL268. Visus galiojančius sertifikatus rasite www.ffeuk.com.

Veikimas

Sistemą sudaro modernaus dizaino siųstuvai sklaidžiantys siaurą infraraudonųjų spindulių pluoštą į imtuvą, imtuvai ir kontroleris. Dūmams kirtus infraraudonųjų spindulių pluošto kelią, signalo stiprumas krenta ir yra skelbiamas aliarmas.

Tiek siųstuvai, tiek imtuvai turi vertikaliai bei horizontaliai spindulio derinimui skirtus ratukus. Jų pagalba sklandžiai ir tiksliai nukreipsite spindulį be papildomų įrankių. Derinimo diapazonas - 10 laipsnių vertikaliaje ir horizontalioje plokštumose. Papildomam reguliavimui siūlome tvirtinimus, leidžiančius pakreipti siųstuvą arba imtuvą 180 laipsnių horizontaliai ir vertikaliai bei pilnai apsukti.

FIRERAY® 3000 sukurtas taip, kad sistemą įdiegti galėtų vienas asmuo. Integruotas pagalbinis lazeris palengvina siųstuvo suderinimą su imtuvu. Lazeris gali būti aktyvuojamas tiek iš imtuvo, tiek iš kontrolerio.

FIRERAY® 3000 turi galimybę siųstuvą maitinti tiesiogiai iš kontrolerio, taip sumažinant reikiamą maitinimo šaltinių kiekį.

Kontroleris aprūpintas LCD ekranu ir patogia vartotojo sąsaja. Sistemą paprasta paruošti darbui, testuoti, prižiūrėti. Paleidimo metu galima nustatyti jautrumą, suveikimo ribą bei reagavimo laikmačius pagal vartotojo poreikius.

Sistema pilnai atitinka RoHS ir WEEE reikalavimus, taip pat suteikiama 5 metų garantija.

Daugiau informacijos

Vilniuje
Kaune
Klaipėdoje
www.bkgrupe.lt

Naugarduko g. 68 B, Tel. +370 5 2395301
Partizanų g. 44, Tel. +370 37 337952
Tilžės g. 60, Tel. +370 46 303020

Neatsakingas požiūris į gaisro pavojų verslą baudžia nuostoliais

Saulius Baranauskas

*Draudimo bendrovės „If“ įmonių
turto draudimo produkto vadovas*

Gaisras yra vienas pavojų, kurio žmogus sąmoningai nelaukia. Kasdien, vairuodami didmiesčiuje savo automobilius, suvokiame, kad galimybė apgadinti transporto priemonę yra gana reali, tačiau tai, kad ugnis gali nuniokoti mūsų turtą, įsivaizduoti gerokai sunkiau, nes gaisrų kyla rečiau.

Vis dėlto permąstyti gaisro riziką turėtų ne vien su gamybine veikla ar su darbu, kuriam naudojamos degiosios medžiagos, susijusių įmonių vadovai. Iš savo patirties žinome, kad ne vagystės ar gamtos jėgos, o būtent liepsna sukelia didžiausius nuostolius verslui.

Štai praėjusiais metais gaisrų padarytiems nuostoliams atlyginti „If“ klientams išmokėjome 3,7 mln. litų, o nuostoliai dėl gamtos jėgų ir vagysčių sudarė atitinkamai 1,2 mln. ir 0,9 mln. litų.

Norėdami geriau suvokti gaisrų riziką, analizuojame tokio pobūdžio žalos, o su analizės rezultatais supažindiname verslo bendruomenę.

Analizuojant gaisrus, nuo kurių mūsų klientai nukentėjo praėjusiais metais, paaiškėjo, kad didžiausių nuostolių – vidutiniškai 139 tūkst. litų – padaryta tuose objektuose, kuriuose nebuvo priešgaisrinės signalizacijos arba ji nesuveikė. Atitinkamai tris kartus mažiau – 41 tūkst. litų – nuostolių ugnis padarė ten, kur į gaisrą reaguota laiku ir jis pradėtas gesinti nedelsiant.

Verslo patalpose, kuriose įrengtos ir prie saugos bendrovių prijungtos priešgaisrinės signalizacijos sistemos, praėjusiais metais kilo maždaug penktadalis visų gaisrų, tačiau ugnis šiais atvejais padarė vos 2 proc. visų dėl gaisrų kilusių nuostolių.

Antrus metus mūsų atliekama gaisrų analizė patvirtina lemiamą priešgaisrinės signalizacijos įtaką nuostolių mastui. Atsižvelgdami į šią tendenciją, koreguojame savo turto draudimo kainodarą, žinoma, orientuodamiesi į tuos draudėjus, kurių patalpos apsaugotos prie saugos bendrovių prijungtomis signalizacijomis.

Greitas ir profesionalus reagavimas nėra vienintelė užduotis, siekiant sumažinti galimus gaisro nuostolius, – ne mažiau svarbu ir stengtis pašalinti gaisro priežastis. Vertindami savo klientų patalpų

gaisrų priežastis, matome, kad net 40 proc. gaisrų didelėse įmonėse kyla dėl netvarkingos elektros izoliacijos.

Tai skatina apie gaisro riziką galvoti jau planuojant verslo patalpų infrastruktūrą – elektros įrenginių išdėstymas, suskirstymas į atskirus skyrius, apsauginės sistemos ir priežiūra smarkiai sumažina gaisro riziką.

Būtina nepamiršti pasirūpinti ir tinkamu privaivimu prie objekto ugniagesiams, užtikrinti, kad netoli būtų nepriklausomai nuo metų laiko veikiantis priešgaisrinis vandens čiaupas.

Jeigu dirbama su ugnimi, pavyzdžiui, virinama, patalpoje būtina turėti tinkamų naudoti priemonių gaisrui gesinti, o darbuotojai turi mokėti su jomis elgtis. Sandėliuojant medžiagas reikia atsižvelgti į jų degumą ir degias atliekas griežtai draudžiama laikyti gamybinėse patalpose.

Jeigu neplanuojama kapitališkai pertvarkyti verslo patalpas, siekiant pagerinti priešgaisrinę saugą, svarbu suprasti, kad ir nedideli patobulinimai gali tapti esminiais saugikliais, kurie neleisti gaisrui kilti ar kilus išplisti. Pavyzdžiui, didelę įtaką priešgaisrinei saugai turi ugniai atsparūs kabeliai, o reguliarius elektros įrangos patikrinimas yra bene veiksmingiausias būdas išvengti negailestingo ugnies siautėjimo. ●

Gaisrai statybose: kai nepaisoma gaisrinės saugos reikalavimų

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM

Šiais metais Turkijos sostinėje Stambule statomame prekybos centre kilęs gaisras nusinešė 14 gyvybių. Kaip teigiama, ši tragiška nelaimė įvyko dėl elektrinio šildytuvo trumpojo jungimosi. Šiemet teko išgirsti ir apie kitą didelį gaisrą, kilusį Rusijoje, – Maskvoje liepsnojo statomo dangoraižio du viršutiniai aukštai. Beje, spėjama, kad šis gaisras galėjo kilti nuo be priežiūros palikto šildytuvo, o pagal kitą versiją teigiama, kad ugnis įsiplieskė nuo vėjo nuplėštos dangos atplaišos, užkritisios ant prožektoriaus. Šį gaisrą gesino daugiau kaip 20 ugniagesių ekipažų, buvo pasitelkti net sraigtasparniai.

Lietuvoje statomuose pastatuose tiek tragiškų, tiek šiaip didelių gaisrų pavyksta išvengti. Gaisrai statybose sudaro gan nežymią dalį tarp visų šalyje kilusių tokio pobūdžio nelaimių. Nuo 2009 iki 2012 metų pirmojo pusmečio buvo išanalizuoti 43 gaisrai, kilę statomuose objektuose (iš viso pastatuose per tą laiką kilo 11 081 gaisras). Kaip rodo statistika, pagrindinės statybose kilusių gaisrų priežastys yra elementarių gaisrinės saugos taisyklių nesilaikymas. Štai praėjusiais metais Vilniuje, Vydūno g. 4, statomame 10 aukštų pastate, pirmame aukšte, degė šiukšlės, o antrame aukšte liepsnojo malkų

krūva. Pernai ugnis įsiplieskė ir Klaipėdos rajono Glaudėnų kaime statytame name, kur 1 kv. m plote degė poliesterio atraižos. Tokių pavyzdžių apstu.

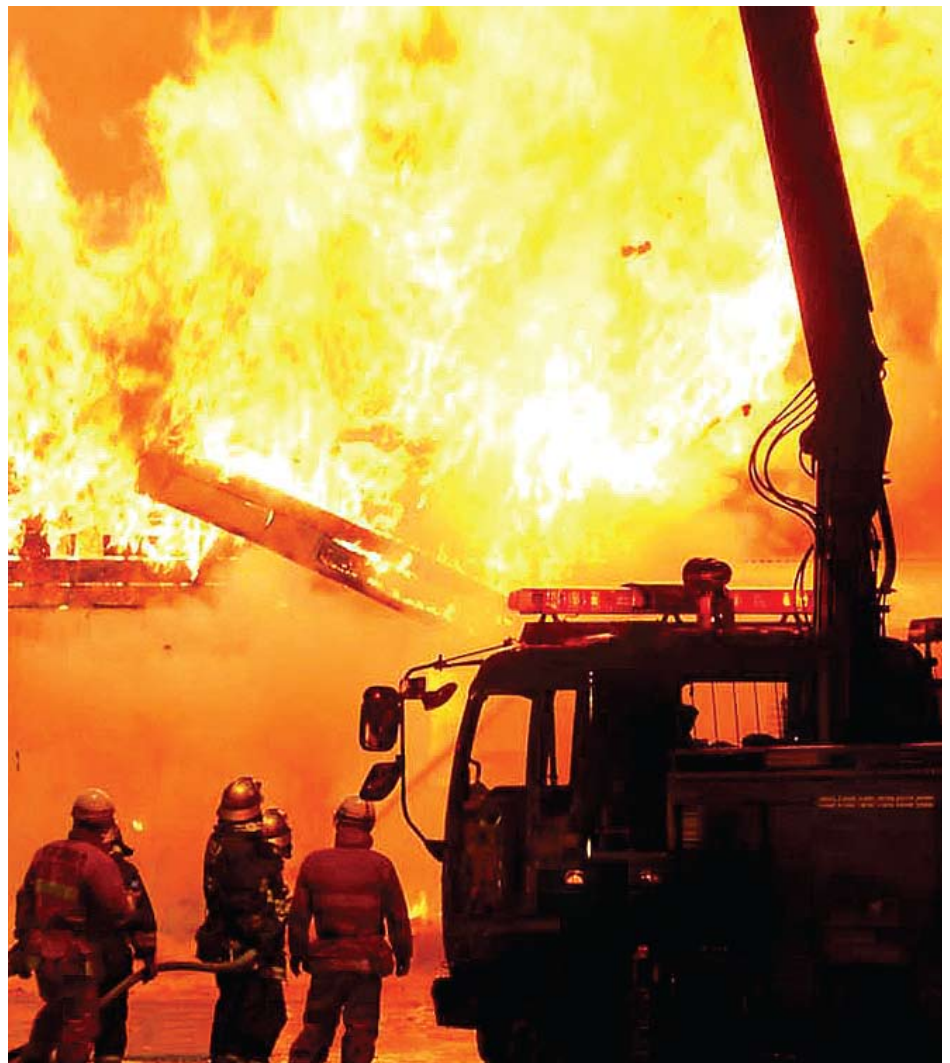
Kodėl ugnis statybvietėse kartais tampa viską siaubiančia šeimininke? Kaip liudija statistika, gaisrai ten neretai kyla dėl neatsargaus darbininkų elgesio su ugnimi. Itin didelė gaisro rizika jose atsiranda atliekant suvirinimo darbus ar pjaustant metalines konstrukcijas. Beje, tokie ugnies darbai turėtų būti atliekami tik gavus objekto vadovo leidimą. Gaisrų dažniau kyla tose statybose, kur prikaupiami daug šiukšlių ar netvarkingai sudedamos statybinės medžiagos. Neretai pamirštama, kad ugnis gali įsiplieskti net nuo vienos neatsargiai numestos nuorūkos. Deja, kartais tiesiog ranka numojama į elementarias gaisro saugos taisykles. Pavyzdžiui, laikinosiose ugnies darbų atlikimo vietose neretai nepasirūpinama gesintuvais. Ugniagesiams vis dar tenka skubėti gesinti gaisrų, kilusių dėl to, kad statomuose pastatuose dirbama su pažeista elektros instaliacija, kai be priežiūros paliekami įvairūs šildytuvai, šalia kurių būna nemažai degių medžiagų. Be to, kilus gaisrui, statybininkai kartais neskuba kviesti ugniagesių ir ugnį bando gesinti patys. Taip prarandama daug

brangaus laiko, ugnis išplinta, patiriama daugiau nuostolių.

Vis dėlto galima pasidžiaugti, kad Lietuvoje gaisrų skaičius statybose nėra itin didelis. Tam, matyt, nemažai įtakos turi ir tai, kad degių medžiagų naudojimas tiek statinio viduje, tiek ir jo išorėje yra reglamentuojamas gana griežtais reikalavimais, kurie vienodai taikomi tiek naujai statmuose, tiek ir atnaujinamuose statiniuose. Be to, nemažai dėmesio skiriama kontrolei, kad statybos produktai ar ruošiniai, kurie naudojami statybose, atitiktų nustatytus gaisrinės saugos reikalavimus. Itin svarbu, kad tai būtų kontroliuojama atliekant statybos techninę priežiūrą. Be to, valstybinės priešgaisrinės priežiūros specialistų nuomone, darbuotojų instruktažai dėl gaisrinės saugos turėtų būti rengiami ne formaliai, o tam skiriant reikiamą dėmesį, formuojant ir skatinant elementarią saugos kultūrą.

Statybvietėje ir statomame statinyje užtikrinant gaisrinę saugą, daug lemia ir projektuotojai. Ypatingų statinių pasirengimo statybai ir statybos darbų organizavimo projektuose turėtų būti išdėstyti gaisrinės saugos reikalavimai. Tai rengiant turi būti atsižvelgiama į statybos darbų statybvietėje sąlygas ir darbų technologiją: medžiagų, konstrukcijų ir statybinių atliekų galimas sandėliavimo zonas, saugos priemones atliekant darbus, nurodymus, kurie būtų duodami įvykus gaisrui statybvietėje, ir kt. ●

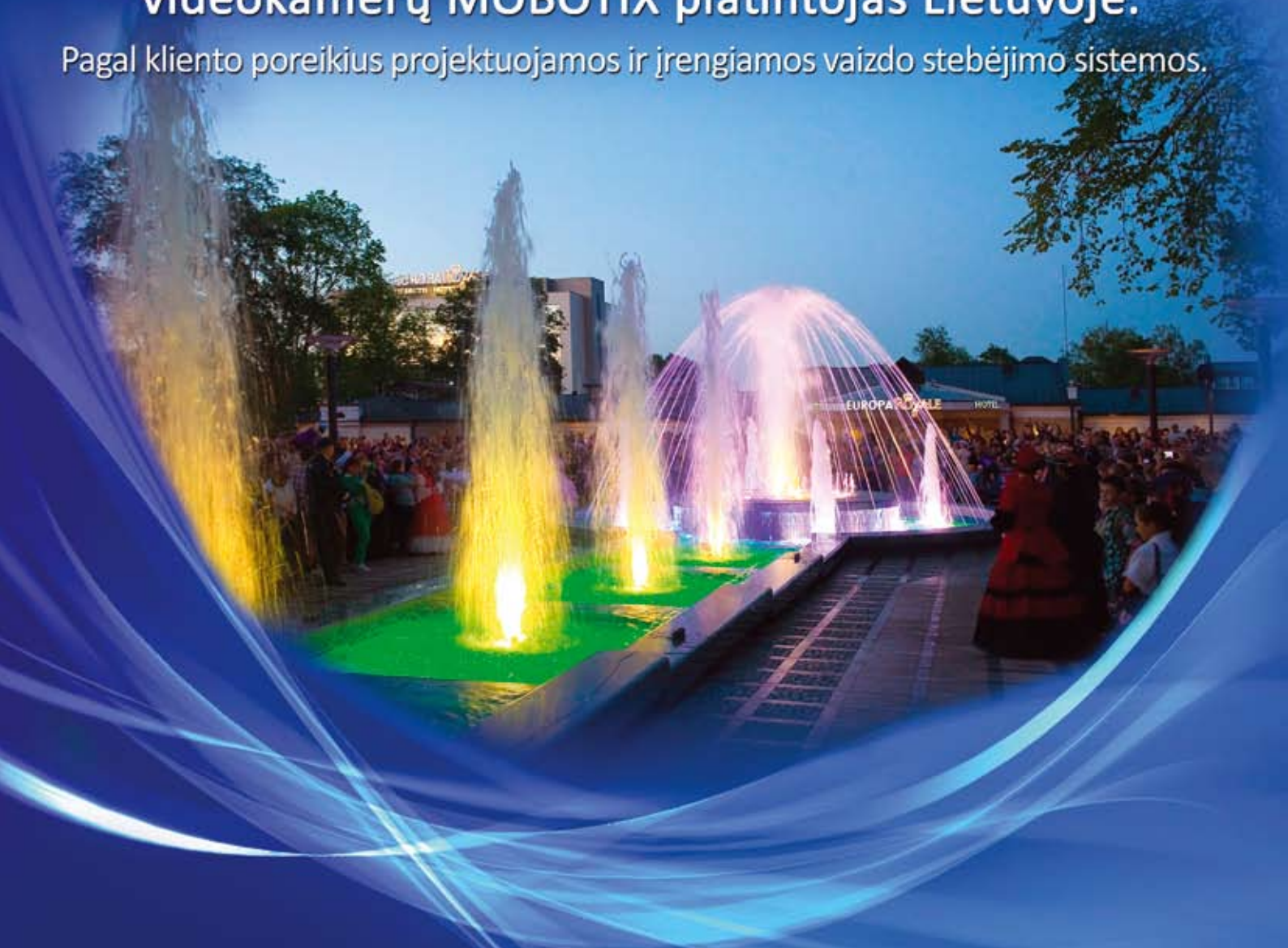

teleneda

UAB „Teleneda“ - tiesioginis aukštos raiškos
videokamerų MOBOTIX platintojas Lietuvoje.

Pagal kliento poreikius projektuojamos ir įrengiamos vaizdo stebėjimo sistemos.

Druskininkų miesto
pramogų aikštę ir naujaji
šviesos bei muzikos fontaną
galima stebėti tiesiogiai internetu
UAB „Teleneda“ įrengtomis
MOBOTIX videokameromis

www.teleneda.lt

Security-Vision-Systems

Apdovanotas Liubavo dvaro vandens malūnas-muziejus

Įtakingiausia Europos paveldo organizacija „Europa Nostra“ netoli Vilniaus esanti Liubavo dvaro malūną-muziejų pripažino vienu iš geriausių Europos kultūros paveldo išsaugojimo pavyzdžių. Nuosaikus jo restauravimas, atliktas su meile ir rūpestingai, įvertintas šių metų birželio 1 d. Lisabonoje (Portugija) – Liubavo dvarui skirtas Europos Sąjungos ir „Europa Nostra“ kultūros paveldo apdovanojimas. Dvaro malūnas restauruotas ir pritaikytas muziejui skulptoriaus Gintaro Karoso iniciatyva 2011 metais. Projektą rėmė Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų paramos fondai.

Gintaras Karosas
Skulptorius

Gintaro Karoso kalba tarptautiniame kultūros paveldo kongrese Lisabonoje

„Liubavo dvaras netoli Vilniaus yra vienas seniausių Lietuvos dvarų, istoriniuose šaltiniuose minimas nuo XVI amžiaus. Paskutinius penkis šimtus metų dvarą valdė Lietuvos politinio ir kultūrinio elito atstovai. Tarp valdytojų buvo ir Lietuvos karališkoji šeima. Ant jos stalo, manoma, žuvis atkeliavo iš šio dvaro tvenkinų. Vėliau dvaras perėjo faktiniam Lietuvos valdovui Mikalojui Radvilai Rudajam, Golejevskiams, Tiškevičiams, Krišpinams, Kiršenšteinams, Slizieniams. XIX a. Liubavo dvare gyveno ir kūrė garsus lietuvių skulptorius Rapolas Slizienis.

Sovietinė okupacija, panaikinusi Lietuvos nepriklausomybę XX a. viduryje, negailestingai ardė viską, kas priminė mūsų šalies istoriją ir kultūrą. Dauguma Lietuvos dvarų sodybų virto sovietinių kolūkių administracijų būstinėmis. Panašaus likimo neišvengė ir Liubavo dvaras, o paskutinis jo savininkas R. Slizienis tapo persekiojimų auka.

Liubavo dvaro malūnas yra vienas unikaliausių vandens malūnų Lietuvoje. Jis pastatytas užsienio meistrų 1902 m. ant Žalesos upės, jo fasadas

žvelgė į tvenkinį. Tuo metu malūnininkystė buvo viena iš svarbiausių Lietuvos ekonomikos šakų. Iš dviejų tūkstančių praeito amžiaus pirmoje pusėje veikusių vėjo ir vandens malūnų išlikusių turime tik keletą dešimčių. Iš jų dauguma dabar apleisti, juose nebėra technologinės įrangos. Liubavo dvaro vandens malūnas nustojo veikęs praeito amžiaus aštuntajame dešimtmetyje ir buvo paliktas be priežiūros likimo valiai. Jam grėsė visiškas sunykimas.

Daugeliu aspektu Liubavo malūną galima laikyti išskirtiniu. Jam būdinga neprikaištinga kokybė. Architektūriniu požiūriu malūno pastatas išsiskiria kokybišku akmens ir plytų mūru. Sienos – iš skaldytų arba tašytų akmenų, juos rišantis

skiedinys iš fasado pusės nematomas – siūlės užpildytos smulkių akmenukų inkrustacija. Pastatas stačiakampis, nuo tvenkinio pusės atrodo vieno, o iš kiemo pusės – dviejų aukštų.

Pradėję tyrinėti dvarą, domėjomės ne tik vandens malūnu, bet ir paties dvaro istorija, architektūra, jame buvusiais dailės kūriniiais, šių vietų tarpukario gyventojais. Dabartinė malūno ekspozicija atskleidžia įstabią šio dvaro praeitį. Schemos, aprašymai ir interaktyvus terminalas supažindina su malūno įranga ir čia vykusiais technologiniais procesais. Lankytojai skatinami mąstyti apie poreikį naudoti atsinaujinančius energijos šaltinius.

Apibendrinamas projekto rezultatus, parašiau knygą „Liubavas“. Kad žmonės įvairiuose

Apdovanojimų įteikimo ceremonija Lisabonos Šv. Jeronimo vienuolyne (iš kairės: Europos komisarė Androulla Vassiliou, skulptorius Gintaras Karosas, „Europa Nostra“ prezidentas – pasaulinio garso tenoras Plácido Domingo). Pedro Melimo („Europa Nostra“) nuotr.

► pasaulio kampeliuose sužinotų apie šį technikos paveldo objektą ir kartu kad galėtume pasidalyti jo atgaivinimo patirtimi, sukūrėme interneto svetainę. Čia patrauklia forma supažindinama su visais Liubavo dvaro malūno technologiniais procesais ir istoriniu kontekstu.

Malūno įranga daugiausia dażyta – tai retenybė Lietuvos malūnuose. Turbina ir transmisijos, kai kurie kiti įrenginiai gaminti užsienio gamyklų. Čia įdiegti inžineriniai sprendimai išties verti dėmesio.

Po nuoseklių pastangų Liubavo vandens malūno pasididžiavimas – originali Švedijoje pagaminta vandens turbina – vėl pradėjo sukintis. Buvo restauruotas ne tik pastatas, bet ir visa malūno technologinė įranga. Tai grūdų malimo, separavimo, valymo, kėlimo, medienos pjovimo, tekinimo,

gręžimo, skiedrų, molo ir net elektros gamybos įrenginiai. Konservaciją ir restauraciją atlikome dėmesingai, pasitelkę tradicinių amatų meistrus. Siekėme naudoti tradicines statybos technologijas bei medžiagas. Net ir menkiausias architektūros detalės buvo išsaugotos.

Norėčiau pažymėti, kad Liubavo malūno restauracija ir pritaikymas muziejui man buvo nauja patirtis. Esu menininkas, modernaus meno muziejaus po atviru dangumi – Europos parko – įkūrėjas, jo 55 hektarų kraštovaizdžio, architektūros ir daugelio meno kūrinių autorius. Europos parkas yra netoliese Liubavo dvaro malūno, o maždaug prieš du šimtus metų šiam dvarui galbūt priklausė ir dabartinė Europos parko teritorija.

Būdamas vos 19 metų, Europos parką pradė-

jau kurti panašioje į Sibiro miškus aplinkoje netoli Vilniaus. Čia nebuvo kelių, elektros, telefono ryšio, o pirmas mano įrankis buvo kirvis ir rankinis pjūklas. Europos parko idėja gimė siekiant meno kalbą įprasinti Europos geografinį centrą Lietuvoje, sukurti kultūrinio polilogo erdvę, kurioje į darnią visumą susilieja gamta, menas ir žmonės iš viso pasaulio.

Liubavo dvaro malūnas–muziejus yra protėvių kultūrinis paveldas, kurį privalome išsaugoti. Europos parką kuriame kaip mūsų dabarties kultūros ženklą, skirtą ateities kartoms.

Man labai malonu, kad galiu Jus visus pakviesti atvykti į Lietuvą aplankyti Liubavo dvaro vandens malūno–muziejaus ir Europos parko.“●

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė 2012 m. rugsėjo 18 d. aplankė Liubavo dvaro malūną ir pasveikino skulptorių G. Karosą, gavusį garbingą apdovanojimą.

Žurnalas „Rizikos faktorius“ apie saugos ir rizikos valdymo metodikas

LEIDŽIAMAS
nuo 1997 metų.

ŽURNALĖ

publikuojamos apsaugos verslo naujovės, nagrinėjamos šiam verslui ir vartotojui aktualios problemos, pristatomos teikiamos paslaugos.

AUDITORIJA

Žurnalas skirtas apsaugos verslo įmonių vadovams, specialistams bei kitiems darbuotojams.

PLATINAMAS

valstybės institucijoms, asociacijos nariams, bibliotekoms, didžiausioms Lietuvos įmonėms, Lietuvos asmens ir turto verslo apsaugos srityje veikiančioms įmonėms, specializuotose parodose.

IŠBANDYK RIZIKOS FAKTORIŲ NEMOKAMAI!

Kitus numerius
siūlome įsigyti po 10 Lt + PVM